

Република Србија

ПОВЕРНИК ЗА
ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ

Esélyegyenlőségi biztos

2012. évi rövidített jelentés

Esélyegyenlőségi biztos

2012. évi rövidített jelentés

Esélyegyenlőségi biztos

2012. évi rövidített jelentés

Belgrád, 2013. május

Esélyegyenlőségi biztos

2012. évi rövidített jelentés

Szerkesztő

Dr. Nevena Petrušić professzor, esélyegyenlőségi biztos

Kiadó

Esélyegyenlőség Biztos

A kiadó nevében

Dr. Nevena Petrušić professzor

Fordítás és lektorálás

Eurokontrakt d.o.o., Belgrád

Fedőlap

Impres

Tördelés

Althea

Nyomtatás

Klik Tim d.o.o.

Példányszám

200

A kiadvány megjelenítését az Európai Unió Szerbiai Küldöttsége finanszírozta az Antidiszkriminációs politikák végrehajtása Szerbiában 2011 IPA projektum révén. A kiadvány tartalma a szerző kizárólagos felelőssége és nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió álláspontjait.

A jelentésben a nyelvtani hím nemben használt minden fogalom az érintett egyének férfi és női tagjaira egyaránt vonatkozik

A kiadvány megjelentetését az Európai Unió Szerbiai Küldöttsége finanszírozta az Antidiszkriminációs politikák végrehajtása Szerbiában 2011 IPA projektum révén. A projektum célja, hogy erősítse a Szerb Köztársaság Kormánya Ember- és Kisebbségjogi Hivatalának és az Esélyegyenlőségi Biztos intézményes kapacitásait az esélyegyenlőségnek a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni politika hatékonyabb érvényesítésében az Európai Unió szabványaival és jó gyakorlatával összhangban.

Project implemented by:

TARTALOM

BEVEZETŐ.....	7
ÖSSZEFOGLALÁS	8
1. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉGI BIZTOS ELJÁRÁSA A HÁTRÁNYOS MEGKÜLÖNBÖZTETÉS MEGAKADÁLYOZÁSÁBAN ÉS AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG ELŐMOZDÍTÁSÁBAN	10
1.1 A panaszokkal kapcsolatos eljárás.....	12
1.2 A hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelem céljából folyó perek	19
1.3 Szabálysértési eljárások.....	21
1.4 Bűnvádi feljelentések	22
1.5 A közhatalmi szervek számára megfogalmazott ajánlások.....	22
1.6 Törvényalkotási kezdeményezések és vélemény a jogszabályokról.....	23
1.7 A nyilvánosság figyelmeztetése és tájékoztatása	24
1.8 Mediációs szolgáltatási rendszer létrehozása a Biztosi Hivatal keretében	24
2. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉGI BIZTOS SZAKSZOLGÁLATA ÉS AZ INTÉZMÉNY FEJLESZTÉSE.....	28
3. AZ EGYENLŐSÉG ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK ÉS VÉDELMEINEK HELYZETE, VALAMINT A BIZTOS ELJÁRÁSA.....	31
3.1 A polgárok viszonyulása a hátrányos megkülönböztetéshez - közvéleménykutatás.....	32
3.2 Hátrányos megkülönböztetés nem és nemi identitás alapján	34
3.3 Hátrányos megkülönböztetés nemzeti hovatartozási és etnikai származási alapon.....	38
3.4. Hátrányos megkülönböztetés a rokkantság alapján.....	43
3.5. Hátrányos megkülönböztetés a nemi hovatartozás alapján.....	45
3.6. Hátrányos megkülönböztetés a házassági és a családi státus alapján	48
3.7. Hátrányos megkülönböztetés a vagyoni állapot alapján	48
3.8. Hátrányos megkülönböztetés az életkor alapján	48
3.9. Hátrányos megkülönböztetés a politikai, szakszervezeti és egyéb szervezetekben való tagság alapján	49
3.10. Hátrányos megkülönböztetés a vallási és politikai meggyőződés alapján	50
3.11. Hátrányos megkülönböztetés egyéb személyi sajátosságok alapján	51
3.12. A társadalmi viszonyok területére vonatkozó panaszok.....	52
3.12.1. Munka és foglalkoztatás	52
3.12.2. A közhatalmi szervek eljárása	53
3.12.3. Szolgáltatásnyújtás, a létesítmények és a közterületek használata	55

3.12.4. Tömegtájékoztatás és média.....	55
3.12.5. Oktatás és szakmai továbbképzés.....	56
4. EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉS AZ EGYENJOGÚSÁG HIRDETÉSE	61
4.1. A civil társadalom szervezeteinek a diszkrimináció helyzeti tesztelésére irányuló kapacitásának fejlesztése	62
5. A BIZTOS MUNKÁJÁNAK MÉDIA ÁLTALI FIGYELEMMEL KÍSÉRÉSE ÉS A HÁTRÁNYOS MEGKÜLÖNBÖZTETÉSRŐL VALÓ JELENTÉSTÉTEL	63
6. PROJEKTEK.....	64
7. KIADÓI TEVÉKENYSÉG	65
8. A KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓKHOZ VALÓ SZABAD HOZZÁFÉRÉSRŐL SZÓLÓ TÖRVÉNY SZERINTI KÖTELEZETTSÉGEK TELJESÍTÉSE	66
9. AJÁNLÁSOK A DISZKRIMINÁCIÓ MEGAKADÁLYOZÁSÁHOZ ÉS AZ EGYENJOGÚSÁG FEJLESZTÉSÉHEZ	67

BEVEZETŐ

Tisztelt Nép képviselők!
Tisztelt Olvasók!

Magunk mögött hagyunk még egy folyamatos munkával eltöltött évet. Az elmúlt év folyamán az Esélyegyenlőségi Biztos folytatta a hátrányos megkülönböztetés leküzdésén folytatott tevékenységét arra törekedve, hogy a lehető legnagyobb mértékben érvényesítse az egyenjogúság, az egyenlő esélyek és a tolerancia elvét és hozzájáruljon az emberi identitás sokféleségét a társadalmi fejlődés értéke és potenciáljaként elfogadó, méltányoló és értelmező értékrendszer felállításához. A Biztos ez irányú törekvését az Európai Bizottságnak a Szerb Köztársaság 2012. évi előrehaladásáról szóló jelentése is felismeri és pozitívan értékeli, megállapítva, hogy az Esélyegyenlőségi Biztos aktívan tevékenykedett a hátrányos megkülönböztetésre és a leküzdésének módjaira, valamint a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelmi mechanizmusokra vonatkozó ismeretek erősítésében.

Az elmúlt évben a biztosi tevékenység öt kulcsfontosságú terület keretében folyt. Mindenekelőtt a hátrányos megkülönböztetés miatti panaszokkal kapcsolatban folytatott eljárásokat, melyeknek száma 2012-ben 2011-hez viszonyítva majdnem 40%-kal nőtt meg. A Biztos tevékenységet folytatott Szerbia egész területén a hátrányos megkülönböztetés okainak elhárítása, a nyilvánosság ismereteinek bővítése és az egyenjogúság előmozdítása, láthatóságának és hozzáférhetőségének előléptetése és fokozása, valamint munkája átláthatóságának fellendítése érdekében.

A kezükben levő rövidített jelentés a 2012. január 1-jétől december 31-éig terjedő időszakot öleli fel. A rendelkezésre álló adatok alapján ismerteti az egyenjogúság érvényesítése és védelme területén uralkodó időszakos helyzetet, rámutat a hátrányos megkülönböztetés leggyakoribb formáira, valamint a társadalmi viszonyok azon területeire, amelyekben a legelterjedtebb a hátrányos megkülönböztetés.

Remélem, hogy jelentésem minden közhatalmi szervet arra ösztönöz, hogy hatásköre keretében a civil társadalom szervezeteivel és a médiumokkal együttműködve felélékítse Szerbiában a hátrányos megkülönböztetés megakadályozásán és leküzdésén, az emberi jogokon és a joguralom elvein alapuló mindenkinek egyforma lehetőségeket kínáló nyitott, toleráns és felzárkóztató társadalom építését.

Dr. Nevena Petrušić
esélyegyenlőségi biztos

Összefoglalás

A 2012. év folyamán az Esélyegyenlőségi Biztos törvényes felhatalmazásaival élve folytatta a hátrányos megkülönböztetés minden fajtája, formája és esete leküzdésén és az egyenjogúság előmozdításán folyó tevékenységét.

A 2012. évben a Biztoshoz 465 panasz érkezett, ami majdnem 40%-kal haladja meg a 2011. évben benyújtott panaszok számát. Ehhez hozzájárult a Biztos részéről a polgároknek a hátrányos megkülönböztetésről és a vele szembeni védelem módjairól szóló lakossági tájékoztatására, valamint a biztosi intézmény láthatóságának növelésére irányuló tevékenysége. Az elmúlt évben 29 véleményt, 27 ajánlással ellátott véleményt, 117 ajánlást fogalmaztunk meg a közhatalmi szervek számára az egyenjogúság előmozdítására irányuló intézkedések megtételére, valamint három véleményt tettünk a törvényekre. Három per indult a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelemre és 19 figyelmeztetést és közleményt adtunk ki.

A legtöbb panasz a hátrányos megkülönböztetés fő okaként a rokkantságot, nemzeti / etnikai hovatartozást, nemet, vallási és politikai meggyőződést, életkort, politikai, szakszervezeti vagy más szervezetekben való tagságot, házastársi vagy családi státust stb. jelöli meg. A panaszok többsége a munka és a foglalkoztatási szférában történő hátrányos megkülönböztetésre, a közhatalmi szervek előtti eljárás során, az oktatásban és a szakmai képzésben, a közszolgáltatások nyújtása és a létesítmények és közterületek használata során elkövetett diszkriminációra vonatkozik.

Tavaly aránylag sok panasz érkezett a Biztos hatáskörét túllépő jogsértésekre, ami arra utal, hogy a polgárok ismeretei továbbra is hiányosak a hátrányos megkülönböztetés fogalmáról és a szóban forgó intézmény hatásköréről.

A Biztos tevékenyen munkálkodott az egyenjogúság érvényesítése és a hátrányos megkülönböztetés megszüntetése elvének előadások és prezentációk, promóciós összejövetelek megrendezése, civil társadalmi szervezetek konferenciáin, szaktanácskozásain és kerekasztal összejövetelein való részvétele révén. Szoros együttműködés jött létre a független testületekkel és más állami szervekkel, külföldi rokon intézményekkel, nemzetközi szervezetekkel, valamint a civil társadalom szervezeteivel. A Biztos teljes mértékű kedvezményeket szerzett az európai esélyegyenlőségi szervezetek hálózatában (EQUINET) nyújtotta tagság alapján.

Elkészült a 2012-2014. évi időszakra vonatkozó biztosfejlesztési stratégiai terv és a kommunikációs stratégia az akciótervvel. Kezdetét vette a Biztosi Hivatal mediációs szolgálata rendszerének létrehozása. Elvégezte a Szerbia lakosságának viszonyulása a hátrányos megkülönböztetéshez című közvéleménykutatást, melynek révén tájékozódhatott, hogy milyen ismereteik vannak a polgároknek a hátrányos megkülönböztetésről, mekkora a szociális és etnikai távolságtartás

az egyes társadalmi csoportok között, mennyire ismert a biztosítási intézmény a nyilvánosság számára. 11 könyv, kézikönyv és brosúra jelent meg. A szakszolgálatban dolgozók fejlesztették professzionális kompetenciáikat, maga a biztosítási intézmény pedig ismertebbé, megközelíthetőbbé és hozzáférhetőbbé vált.

Az elmúlt időszakban a médiumok intenzíven figyelemmel kísérték és tájékoztatták a nyilvánosságot a Biztos tevékenységéről és közölték közleményeit, álláspontjait és véleményét.

Az Esélyegyenlőségi Biztos számára a 2012. évre a költségvetésről szóló törvény 89 471 000,00 dinárt hagy jóvá, a 2013. évi költségvetési törvény a Biztos munkájára 89 348 000,00 dinárt irányozott elő.

1. Az Esélyegyenlőségi Biztos eljárása a hátrányos megkülönböztetés megakadályozásában és az esélyegyenlőség előmozdításában

A hátrányos megkülönböztetés, illetve a diszkrimináló eljárás az egyénnel vagy csoportokkal, valamint családtagjaikkal, vagy hozzájuk közel álló egyénnel szembeni fajuk, bőrszínük, felmenőik, állampolgárságuk, nemzeti hovatartozásuk vagy etnikai származásuk, nyelvük, vallási vagy politikai meggyőződésük, nemük, nemi identitásuk, szexuális irányultságuk, vagyoni helyzetük, születésük, genetikai tulajdonságaik, egészségi állapotuk, rokkantságuk, házastársi és családi státusuk, büntetett előéletük, életkoruk, küllemük, politikai, szakszervezeti és más szervezeti tagságuk és egyéb tényleges, illetve feltételezett személyi tulajdonságuk miatti minden nyíltan vagy burkoltan történő indokolatlan különbségtétel vagy megkülönböztető eljárás, illetve mulasztás (kirekesztés, korlátozás vagy előnyben részesítés).

A hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény több mint húsz személyi tulajdonságot ismertet, amelyek alapján tilos a hátrányos megkülönböztetés, ám a lista nem végleges, illetve a törvényalkotó teret hagyott olyan más személyi tulajdonságnak, melynek alapján tilos a diszkrimináció, de a törvény nem sorolja ide¹.

Az Esélyegyenlőségi Biztos a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvénnyel létrehozott önálló, független és szakosított állami szerv², és **hátrányos megkülönböztetés valamennyi formájával és fajtájával szemben küzdő központi állami testület**. **Dr. Nevena Petrušić** esélyegyenlőségi biztost a Szerb Köztársaság Nemzetgyűlése 2010. május 5-én választotta meg.

Az Esélyegyenlőségi Biztos hatásköre lehetővé teszi, hogy a hátrányos megkülönböztetést hatékonyan és eredményesen megakadályozza és vele szemben védelmet nyújtson hozzájárulva az egyenlőség érvényesítéséhez és előmozdításához, mégpedig:

- azonos személyi tulajdonságokkal rendelkező egyének vagy egyének csoportjának hátrányos megkülönböztetése esetében tett panaszokkal kapcsolatos eljárással;
- a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelemmel kapcsolatos perrel;
- szabálysértési eljárásokkal;
- a közhatalmi szervek számára megfogalmazott ajánlásokkal;

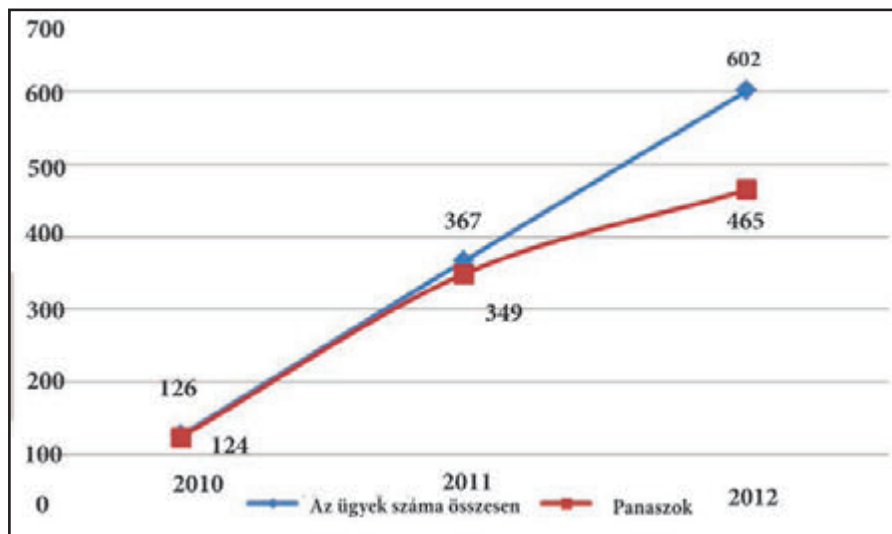
¹ A Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 22/09. szám

² A Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 22/09. szám

- törvényalkotási kezdeményezésekkel és a jogszabályokra vonatkozó véleménnyel;
- a nyilvánosság számára kiadott figyelmeztetéssel és tájékoztatással.

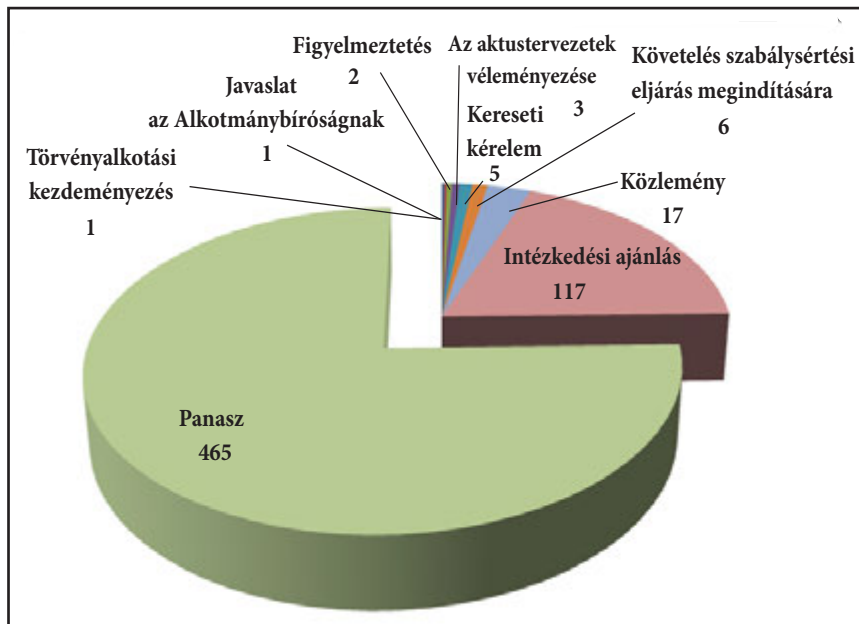
A 2012. január 1-jétől december 31-éig terjedő időszakban **összesen 602 új ügyet iktattunk be**. Ha ezt a számot és az elmúlt két év (2010. – 124 és 2011. – 349) ügyeinek számát összevetjük, megállapíthatjuk az ügyek számának jelentős növekedését, amit több tényező váltott ki: a 2012. évi tevékenységek, promóciós akciók és a szerbiai városok és községek látogatásának nagy száma, a civil társadalmi szervezetekkel való partnerség néhány projektjében való részvétel, valamint a lakosság körében a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelem lehetőségeiről való ismeretek bővítése, ami hozzájárult az esélyegyenlőségi biztosi intézmény ismertségének növeléséhez.

Grafikon: Az ügyek száma éves bontásban

Az összes 2012. évi új ügy közül 465 panasz, 117 intézkedési ajánlás az esélyegyenlőség érvényesítésére, 6 szabálysértési eljárás megindítása iránti követelés, 5 kereseti kérelem, a többi pedig aktustervezetre vonatkozó vélemény, törvényalkotási kezdeményezés, bűnvádi feljelentés és az Alkotmánybírósághoz intézett javaslat

Grafikon: Ügyek - összesen

1.1 A panaszokkal kapcsolatos eljárás

A Biztos egyik alapvető hatásköre az azonos személyi tulajdonságokkal rendelkező egyénnel vagy egyének csoportjával szembeni hátrányos megkülönböztetés eseteire benyújtott panaszokkal kapcsolatos eljárás³. A panaszokkal kapcsolatos eljárás egyszerű, mentes a túlzott formaságoktól, teljesen térítésmentes és legfeljebb 90 napig tarthat⁴. A továbbiakban ismertetjük a fő lépéseket:

1. lépés – A panasz benyújtása

Az Esélyegyenlőségi Biztos előtti eljárás a panasz benyújtásával veszi kezdetét. Panaszt nyújthat be minden természetes és jogi személy, valamint emberi jogi védelemmel foglalkozó szervezet és más személyek⁵.

A panasz kötelezően tartalmazza a hátrányosan megkülönböztetett személyre vonatkozó adatokat, adatokat arról, akit a diszkrimináció elkövetőjeként

³ A hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény 33. szakasza

⁴ Ua. 35. és 39. szakasza

⁵ Ua. 35. szakasza

jelölt meg, a hátrányos megkülönböztetés cselekményének leírását, valamint bizonyítékokat, illetve a tények valóságának bizonyítására felhasználható bizonyítékokra vonatkozó állításokat. A panaszt aláírással, írott nyomtatott formában kell benyújtani, de elküldhető telefaxon is, elektronikus postán szkénelve és a benyújtó aláírásával ellátva, valamint szóbelileg jegyzőkönyvbe mondható. Az Esélyegyenlőségi Biztos névtelen panaszok alapján nem jár el.

2. lépés – Az eljárás feltételei teljesítésének kivizsgálása

A panasz kézhezvételét követően először kivizsgáljuk, tartalmazza-e a panasz a vele kapcsolatos eljáráshoz szükséges valamennyi szükséges elemet⁶. Hiányos, érthetetlen vagy az eljárást ellehetetlenítő hiányosságokat tartalmazó panasz esetében a panasz benyújtójához kérelmet intézünk a hiányosságok elhárítására. Ha a panasztevő a rendelkezésére álló határidőben nem hárítja el a hiányosságokat, a panaszt elvetjük. A panaszt akkor is el kell vetni, ha a Biztos megállapítja, hogy nem illetékes a megjelölt jogsértésről dönteni, ilyen esetben a panasztevőt tájékoztatja a jogvédelemre illetékes szervről.

A **Biztos** nem jár el a panasz szerint⁷:

- ha az azonos ügyben már indult bírósági eljárás vagy még jogerősen nem fejeződött be;
- ha nyilvánvaló, hogy amire a panasztevő rámutat nem jogsértés;
- ha az azonos ügyben már megindult az eljárás, de új bizonyítékot nem nyújtottak be;
- ha megállapítást nyer, hogy az elkövetett jogsértéstől eltelt időtartam miatt nem érhető el az eljárás célja.

3. lépés – A tényállás megállapítása

Ha a panasz alapján megindítható az eljárás, a továbbiakban az összes rendelkezésre álló adat alapján megállapítást nyer a tényállás⁸ és elvégezzük az eset teljes körű jogi elemzését.

4. lépés – Véleménynyilvánítás

Az eljárás lefolytatása után a Biztos **vélemény formájában hoz döntést** ar-

⁶ A hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvénnyel és az Esélyegyenlőségi Biztos előtti eljárást részletesen szabályozó ügyrenddel összhangban

⁷ A hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény 36. szakasza

⁸ Ua. 37. szakasza

ról, hogy diszkrimináló cselekmény történt-e⁹. A diszkriminációt megállapító véleményhez az Esélyegyenlőségi Biztos ajánlást fogalmaz meg az egyén számára, aki ellen a panaszt benyújtották. **Az ajánlás** a jogsértés elhárításának, illetve a hátrányosan megkülönböztető eljárás vagy a megkülönböztető bánásmód megszüntetésének módjaira vonatkozik¹⁰. Az egyén, aki ellen a panaszt tették, az ajánlás kézhezvételétől számított 30 napos határidőt kap, hogy az ajánlás szerinti járjon el és a jogsértést elhárítsa, aki köteles az ajánlás értelmében eljárni és erről a Biztosra értesíteni. Ha ezt nem teszi meg, a Biztos felhatalmazással rendelkezik, hogy határozatban figyelmeztesse és újabb 30 napos határidőt adjon neki a jogsértés megszüntetésére. A határozat végleges és ellene nem nyújtható be panasz. Ha a hátrányos megkülönböztetés elkövetője az újabb 30 napos határidőn belül nem hárítja el a jogsértést, az Esélyegyenlőségi Biztos erről értesíti a nyilvánosságot¹¹.

A 2012. év folyamán **465 panaszt** nyújtottak be, ami az előző évekhez viszonyítva a panaszok jelentős növekedését mutatja.

2010. év	124 panasz
2011. év	349 panasz
2012. év	465 panasz

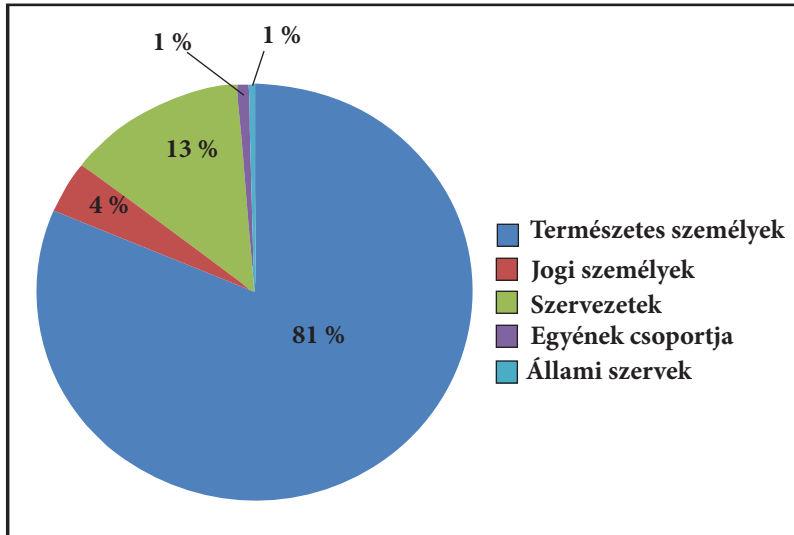
Egy másik szempontból szemlélve, a panaszok száma még mindig nagyon alacsony, ha figyelembe vesszük Szerbiában a hátrányos megkülönböztetés elterjedettségét. Ennek számos oka van: Szerbia egész területén a lakosság alacsony szintű ismeretekkel rendelkezik a hátrányos megkülönböztetésről, a diszkriminációval kapcsolatos álláspontjaik és annak érzékelése, valamint az esélyegyenlőségi biztosi intézmény nem eléggé ismert és hozzáférhető. A 2012. év folyamán a Szerbia-szerte megtartott számos műhelymunka, szeminárium és tribün alkalmával a Biztos szakszolgálatában dolgozók a lakossággal folytatott beszélgetések során megtudták, hogy sokan tartanak a viktimizálástól, ami a hátrányos megkülönböztetés esetének bejelentése után fenyegetheti őket, és bizalmatlanok a jogvédelemmel foglalkozó szervekkel szemben.

2012-ben a **legtöbb panaszt természetes személyek tették** – tőlük összesen 381 panasz (81,4%) érkezett. Jogi személyek 81 panaszt (17,3%) nyújtottak be, egyének csoportja 4 panasszal (0,9%) élt, az állami szervek pedig 2 panaszt (0,4%) tettek. A jogi személyek csoportjában a civil társadalmi szervezetek járnak elől 62 panasszal (13,2%).

⁹ Ua. 39. szakaszának 1. bekezdése

¹⁰ Ua. 39. szakaszának 2. bekezdése

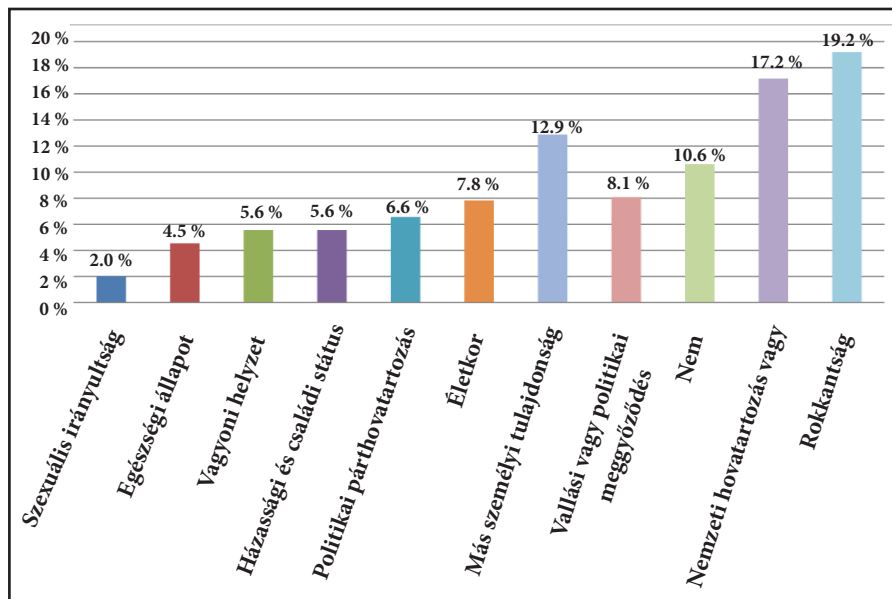
¹¹ A hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény 40. szakasza

Grafikon: A panasztevők

A természetes személyek által benyújtott összes panaszból 157 panaszt (41,2%) nők nyújtottak be, férfiak 222 panaszt tettek (58,3%), míg két panasz (0,5%) esetében nem ismert a panasztevő neme.

2012-ben 76 panasz a rokkantság, 68 a nemzeti hovatartozás vagy etnikai származás, 42 panasz a nemi hovatartozás, 32 vallási és politikai meggyőződés, 31 életkor, 26 politikai pártban, szakszervezetben vagy más szervezetben betöltött tagság, 22 házastársi és családi státus, 22 vagyoni helyzet, 18 egészségi állapot, 8 szexuális irányultság miatti diszkriminációra vonatkozott. A hátrányos megkülönböztetés alapjának említése nélkül 145 panasz érkezett.

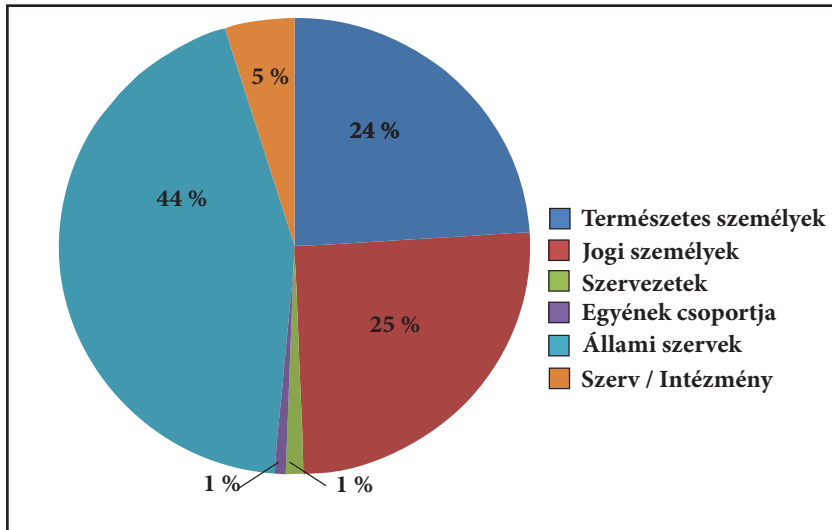
Grafikon: A hátrányos megkülönböztetés alapja

Az elmúlt évben 145 olyan panasz érkezett, amely nem említi személyi tulajdonságot és a panasztevők főként valamilyen más jogsértésre és / vagy nem a panasztevő személyi tulajdonságán alapuló megkülönböztető bánásmódra mutatnak rá. Az említett adat arra a tényre utal, hogy a szerbiai polgárok még mindig homályosan értik a hátrányos megkülönböztetés fogalmát, és nagyon gyakran hiszik azt, hogy olyan esetekben is diszkrimináltak őket, amikor a magatartás vagy a cselekedet, amelyre utalnak semmilyen kapcsolatban sincs egyetlen személyi tulajdonságukkal sem.

433 panaszban egy személyi tulajdonságot neveznek meg a panasz alapjaként, míg 32 panasz több személyi tulajdonságot sorol fel.

Tavaly a legtöbb panasz - 228 (43,8%) - az állami szervek ellen érkezett, jogi személyek ellen 132 (25,4%), természetes személyek ellen pedig 125 (24%) panaszt nyújtottak be, míg a szervek és intézmények ellen 25 alkalommal éltek panasszal. 421 panasz egy személyt, míg 44 panasz több személyt jelöl meg a diszkrimináló cselekmény elkövetőjeként.

Grafikon: Kire irányulnak a panaszok

A panaszok legnagyobb része (38%) továbbra is a belgrádi és a Belgrád környéki településeken lakó / tartózkodó egyénekre, illetve székhelyű jogi személyekre vonatkozik, majd következik a vajdasági régió (20,5%), ami arra utal, hogy az Esélyegyenlőségi Biztosról továbbra is Belgrádban és környékén tudnak legtöbbször, ezért 2013 folyamán egész Szerbia területén tovább tart az intézmény hozzáférhetőségét, ismertségét és láthatóbbá tételét célzó tevékenység.

2012-ben összesen **249 panasz esetében nem folytattak eljárást**, mégpedig az alábbi okok miatt: nyilvánvaló volt, hogy nem történt olyan jogsértés, amelyre a panasztevő rámutat (199), már megindult vagy befejeződött a bírósági eljárás (38), már folyt eljárás, és nem nyújtottak be új bizonyítékokat (11), továbbá az idő múlása miatt nem lehetett elérni az eljárás célját (1).

Példa:

A panasztevő állítása szerint 2009 folyamán közvetlen munkahelyi felettese nemzeti hovatartozása, házastársi és családi státusa, valamint egészségi állapota miatt sértegette. Ez az az eset, amikor a jogsértéstől eltelt idő miatt nem érhető el az eljárás célja.

Az esetek legnagyobb száma esetében azért nem történik eljárás, mert hiányzik a személyi tulajdonság, vagy egyértelműen nem létezik ok-okozati kapcsolat a személyi tulajdonság és a hátrányos megkülönböztetés cselekményeként feltüntetett cselekedet között.

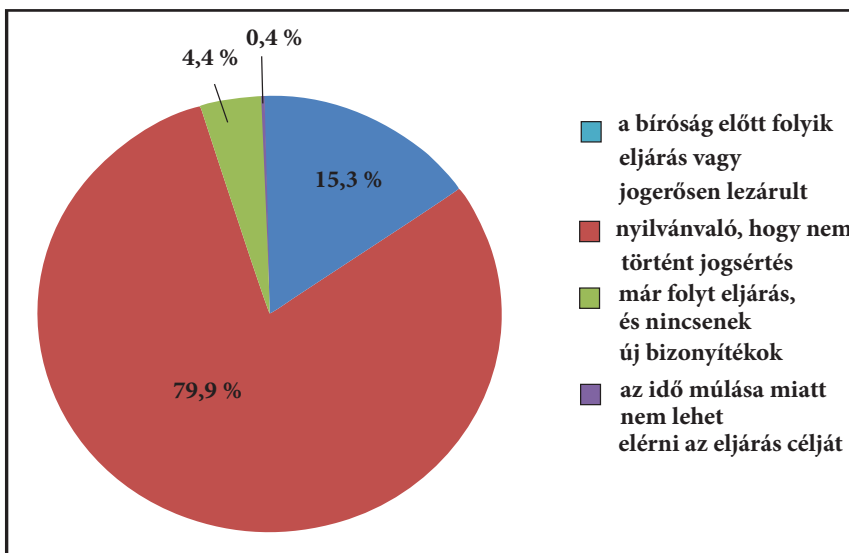
Példa:

- Egy általános iskolai tagozat diákjainak szülei panaszt nyújtottak be annak kapcsán, amiért lecserélték a tagozat tanítónőjét, és erre úgy tekintettek mint a gyermekek hátrányosan megkülönböztetésére.

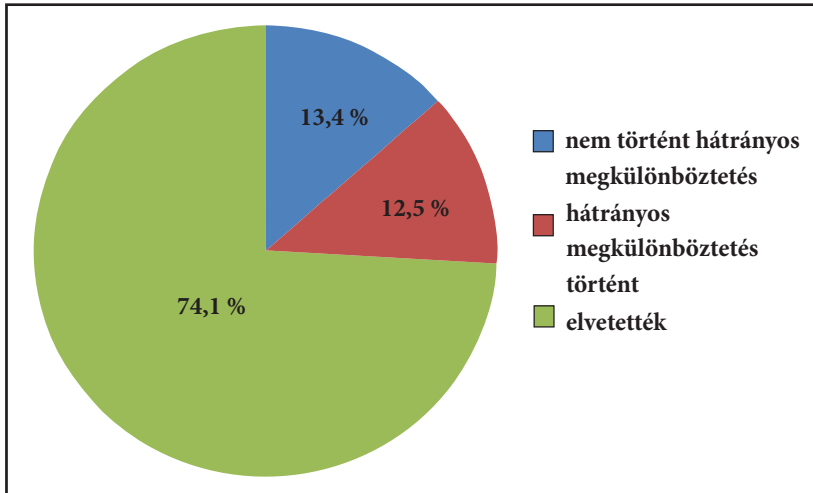
- Egy panasztevő úgy ítéli meg, hogy hátrányosan megkülönböztették, mert az ellene folyó bírósági eljárásban kilenc hónapon át nem tettek egyetlen lépést sem.

- Egy másik panasztevő úgy ítéli meg, hogy azért került hátrányos helyzetbe, mert szerb nemzetiségű, a közművektől ugyanis latin betűs írásmóddal kiállított számlát kap.

Grafikon: Panaszok, amelyek kapcsán nem folytattak eljárást

216 panasz alapján indult eljárás, ebből 160-at elvetettek, 29 eljárásban pedig olyan vélemény fogalmazódott meg, hogy nem történt hátrányos megkülönböztetés, míg 27 esetben megállapítást nyert a diszkrimináció ténye, és megfelelő ajánlást fogalmaztunk meg.

Grafikon: A panaszok, amelyek esetében lefolyt az eljárás

A 2012-ben megfogalmazott összes ajánlásból az esetek többségében megtörtént az ajánlás szerinti eljárás, míg 6 ügyben a diszkriminációs cselekmény elkövetői nem jártak el az Esélyegyenlőségi Biztos ajánlása értelmében.

1.2 A hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelem céljából folyó perek

Az Esélyegyenlőségi Biztos indíthat diszkrimináció ellenes pereket¹², melynek során maga értékeli a kereset indításának szükségességét. Ha a hátrányos megkülönböztetés áldozata egyén, az Esélyegyenlőségi Biztosnak szüksége van a hátrányosan megkülönböztetett egyén hozzájárulására, míg az azonos személyi tulajdonságú egyének csoportját ért diszkrimináció esetében nem elengedhetetlen a diszkriminált egyének beleegyezése.

A biztos a kereseti kérelemben követelheti:

- hogy a bíróság állapítsa meg, hátrányosan megkülönböztető módon járt-e el az alperes az adott egyénnel szemben;
- a hátrányos megkülönböztetéssel fenyegető cselekmény végrehajtásának betiltását, a diszkrimináló cselekmény további folytatásának tilalmát, illetve a hátrányos megkülönböztetés megismétlődésének tilalmát;
- hogy a hátrányos megkülönböztetés elkövetője a diszkrimináló állapot megszüntetésére egy vagy több cselekményt fogatosítson;
- a hátrányos megkülönböztetés elkövetője saját költségén tegye közzé a hátrányos megkülönböztetést megállapító bírósági ítéletet.

¹² A hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény 33. szakasza

A Biztos a keresetben **nem kérheti** anyagi és nem anyagi kár megtérítését.

Szem előtt kell tartan, hogy a kereset indítás nem a Biztos ajánlásának végrehajtását biztosító mechanizmus, és nem is a panaszok szerinti eljárás része. Minden egyes konkrét esetben ki kell vizsgálni, hogy az ügy stratégiai jelentőségű-e, és csupán az értékelés után kell ún. "stratégiai pert" folytatni, az illetékes bírósághoz keresetet benyújtani.

A 2011. év folyamán a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelem céljából három, 2012-ben pedig további öt keresetet indítottunk. Három eljárás e jelentés összeállításának idején jogerősen befejeződött.

- Kereset indult a roma nemzeti kisebbséghez tartozáson alapuló hátrányos megkülönböztetése miatt a svrljigi Vasa Kenić ellen.
- A másik kereset a roma nemzeti kisebbséghez tartozáson alapuló diszkrimináció miatt az M.D. gyorsétterem ellen indult, mert a biztonsági őr nem engedte be az étterembe a roma gyerekeket egy hölgygel, aki nekik ételt akart venni az étteremben.
- Kereset indult a születés, házassági és családi státus alapján elkövetett hátrányos megkülönböztetés miatt Jagodina város ellen a házaspárok-nak nyújtott anyagi segélyről a Jagodinai Városi Képviselő-testület által 2010. december 23-án, 011-92/10-10-1. szám alatt meghozott határozat miatt.
- A nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetés kapcsán az első keresetet a Szerbiai Labdarúgó Szövetség ellen indítottuk a játékosok / játékos nők neme alapján a női labdarúgó kluboknak a férfi labdarúgó klubokhoz viszonyított hátrányos megkülönböztetése miatt.
- A másik keresetet nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetés miatt egy bank ellen indítottuk, mert a női foglalkoztatottat a harmadik gyermeke utáni szülési szabadságról és a gondozása miatti távollomáradásról való visszatérése után alacsonyabb munkahelyre osztotta be.
- A nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetés miatti harmadik keresetet a kizárólag nőket alkalmazó pizzéria lánc ellen nyújtottuk be.
- A büntetett előélet, nem, házastársi és családi státus, valamint egészségi állapot alapján történt hátrányos megkülönböztetés miatti keresetet a K.i. gazdasági társaság ellen indítottuk, amely az internetes oldalán közzétett álláskeresési kérdőívében a pályázó jelöltektől személyi tulajdonságaikra, mégpedig: házastársi és családi státusukra, egészségi állapotukra, valamint büntetett előéletükre vonatkozó adatokat kér. A keresetet 2012. július 20-án indítottuk, és az első fokú eljárás még folyamatban van.
- A rokkantság alapján történt diszkrimináció miatti keresetet 2012. október 2-án indítottuk M.A. vállalkozó, a P.c. üzlet tulajdonosa ellen, mert a vendéglátóipari létesítményben foglalkoztatottak nem akarták kiszolgálni a rokkantsággal élő fiatalok egy csoportját.

Rá kell mutatnunk néhány problémára, melyekkel a fenti eljárásokkal kapcsolatban kerültünk szembe. Jóllehet a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény 41. szakasza 3. bekezdésének rendelkezése előírja, hogy a diszkriminációval szembeni védelem eljárása sürgős, egyetlen esetben sem tartották tiszteletben a sürgösség elvét. Az ügyeket nagyon gyakran munkaügyi perként iktatják be, egy esetben pedig az ügy nagyon hosszú ideig nem került beiktatásra. A biztoshoz néhány alkalommal meghagyás érkezett a bírósági illeték megfizetése végett, jóllehet a Biztos állami szervként a bírósági illetékekről szóló törvény 9. szakasza 1. bekezdésének rendelkezésével összhangban mentesül az illetékfizetés alól¹³.

1.3 Szabálysértési eljárások

Az Esélyegyenlőségi Biztos felhatalmazással rendelkezik, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvényben foglalt jogok megsértése miatt szabálysértési feljelentést tegyen¹⁴. Szerepére való tekintettel a Biztosnak felhatalmazása van a szabálysértési feljelentések benyújtására diszkrimináció ellenes külön törvényekkel: A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságának védelméről szóló törvénnyel, A rokkantsággal élő személyekkel szembeni hátrányos megkülönböztetés megakadályozásáról szóló törvénnyel, A nemek egyenjogúságáról szóló törvénnyel, valamint más jogszabályokkal összhangban.

2012-ben az Esélyegyenlőségi Biztos 6 kérelmet nyújtott be szabálysértési eljárás megindítására.

A néhány elindított eljárás alapján megállapítható, hogy a szabálysértési bíróságok Szerbiában 2012 folyamán nem jártak el naprakészen az Esélyegyenlőségi Biztos által a szabálysértési eljárás megindítására benyújtott kérelmek alapján.

¹³ A Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 28/94., 53/95., 16/97., 34/2001. – más törvény, 9/2002., 29/2004., 61/2005., 116/2008. – más törvény, 31/2009. és 101/2011. szám.

¹⁴ A hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény 33. szakaszának 4. pontja

Megállapíthatjuk, hogy még egy általános tévedés uralkodik magának a hátrányos megkülönböztetésnek a lényegéről és magának az Esélyegyenlőségi Biztosnak a szabálysértési eljárásokban való felhatalmazásairól. Ez a helyzet valószínűleg annak a ténynek a következménye, hogy az Esélyegyenlőségi Biztos aránylag új keletű állami szerv, amely sajátos törvények alapján jár el, melyekkel kapcsolatban a szabálysértési bíróságok bírának az eddigiek során nem volt nagyobb gyakorlati tapasztalatuk. Ennek tükrében az Esélyegyenlőségi Biztos láthatóságának növelésén fog munkálkodni, továbbá számos olyan lépést tesz, hogy a szabálysértési bíróságok bírái tájékozódjanak a Biztos hatásköréről, magának a hátrányos megkülönböztetésnek a jelenségéről, a diszkriminációs szabálysértések sajátosságairól, valamint ezeknek az eljárásoknak a naprakész lefolytatásáról és az elkövetők megfelelő megbüntetéséről.

1.4 Bűnvádi feljelentések

Az Esélyegyenlőségi Biztos 2012 folyamán egy bűnvádi feljelentést nyújtott be a Belgrádi Főügyészséghez NN személy, a www.romiusrbiji.wordpress.com a Romák Szerbiában blogon közzétett Szerbia és a szerb nép fosztogatása segélyként a cigányoknak című szöveg szerzője ellen. A feljelentésre azon alapos gyanú miatt került sor, hogy az ismeretlen szerző a Szerb Köztársaság Büntetőtörvénykönyve 317. szakaszának 1. bekezdése szerinti nemzeti, faji és vallási gyűlöletet és összeférhetetlenséget szító bűncselekményt követett el.

1.5 A közhatalmi szervek számára megfogalmazott ajánlások

Az Esélyegyenlőségi Biztos felhatalmazásai értelmében a közhatalmi szerveknek és más személyeknek **intézkedéseket ajánl az esélyegyenlőség érvényesítésére**¹⁵. Az ajánlások irányulhatnak arra, hogy a közhatalmi szervek intézkedéseket tegyenek az intézményes diszkrimináció megakadályozására és elhárítására, és fellendítsék a rendszer intézményeinek a hátrányos megkülönböztetés leküzdésén folyó munkáját. Az ajánlások rámutatnak külön intézkedésekre, ún. megerősítő akciók intézkedések fogantatásának szükségességére, amelyek a többi polgárhoz viszonyítva egyenlőtlen helyzetben levő egyéneket vagy csoportokat velük teljesen egyenlővé teszik, azonosan védelmezik és fejlesztik.

Az ajánlásokat a jelentésnek az egyes alapvető diszkriminációs megnyilvánulásokra vonatkozó részében ismertetjük (3. fejezet).

¹⁵ A hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény 33. szakaszának 9. pontja

Ajánlás minden általános illetékességű bíróságnak (2012. június 14.)

A Szerb Köztársaság területén levő valamennyi általános illetékességű bírósághoz ajánlást intéztünk, hogy törvényes felhatalmazásaikkal összhangban tegyenek meg minden szükséges intézkedést, amellyel biztosítják, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény és más diszkrimináció ellenes jogszabályok rendelkezései alapján folytatott hátrányos megkülönböztetés elleni perben az eljárást gyorsan folytassák le és a lehető legrövidebb határidőben fejezzék be, összhangban a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény 41. szakaszának 3. bekezdésével, mely erre az esetre sürgősségi eljárást ír elő.

1.6 Törvényalkotási kezdeményezések és vélemény a jogszabályokról

Az Esélyegyenlőségi Biztos szintén felhatalmazással rendelkezik a törvények és egyéb jogszabályok végrehajtásának figyelemmel kísérésére, a jogszabályok meghozatalának vagy módosításának indítványozására, hogy előmozdítsa a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelmet. A Biztos felhatalmazással rendelkezik, hogy véleményezze a hátrányos megkülönböztetés tilalmát érintő törvénytervezetek és egyéb jogszabályok rendelkezéseit.¹⁶

A 2012. év folyamán a biztos asszony három véleményt fogalmazott meg az illetékes szerveknek a törvények munkaváltoztatásával kapcsolatban és egy törvénykezdeményezést tett¹⁷.

- A Szerb Köztársaság kormányánál kezdeményezte az Ifjú Tehetségek Alapítványának létrehozásáról szóló határozat (Az SZK Hivatalos Közlönye, 71/08., 44/09. és 37/11. szám) módosítását, amely megállapítja a külföldi egyetemek második és harmadik fokozatán folytatott tanulmányok legjobb hallgatói ösztöndíjazásának feltételeit (2012. május 28.).

- Véleményezte a peren kívüli eljárásról szóló törvényt módosító és kiegészítő törvény munka változatában a cselekvőképességtől való megfosztás eljárásával kapcsolatos egyes rendelkezéseket (2012. november 5.).

- Véleményezte a peren kívüli eljárásról szóló törvényt módosító és kiegészítő törvény munka változata 55 a. – 55 d szakaszának rendelkezéseit, amelyek a nem és a nemi identitás jogi megváltoztatására vonatkozó engedély új eljárását szabályozzák (2012. november 5.).

¹⁶ Ua. 33. szakaszának 7. pontja.

¹⁷ Az esélyegyenlőségi biztos törvényalkotási javaslatainak részletei és konkrét véleménye a 2012. évi rendes jelentésben olvasható. A rövidített változatban csupán általános áttekintést adunk a törvényalkotási kezdeményezésekről.

- Véleményezte a mediációról szóló törvénytervezet munkaváltozatát és a törvénytervezet egyes részei módosításának szükségességét (2012. november 5.).

1.7 A nyilvánosság figyelmeztetése és tájékoztatása

A Biztos meghatalmazással rendelkezik, hogy **figyelmeztesse a nyilvánosságot** a hátrányos megkülönböztetés leggyakoribb, tipikus és súlyos eseteire¹⁸. A Biztos ezt a benyújtott panaszokból, a tömegtájékoztatási eszközökből és egyéb forrásokból szerzett információk és értesülések alapján teszi. A nyilvánosság figyelmeztetése során a Biztos rámutat a diszkrimináló személyekre, a diszkrimináció végrehajtásának módjára, az egyénekre és csoportokra, amelyekkel szemben a hátrányos megkülönböztetés leggyakoribb, tipikus és súlyos formáit elkövették, valamint ennek következményeire.

A 2012. év folyamán két figyelmeztetést és 17 közleményt adtunk ki a nyilvánosság számára, melyeket a médiumokban és a Biztos www.ravnopravnost.gov.rs honlapján tettünk közzé.

1.8 Mediációs szolgáltatási rendszer létrehozása a Biztosi Hivatal keretében

Az Esélyegyenlőségi Biztos felhatalmazással rendelkezik, hogy a feleknek javasolja békítési, illetve mediációs eljárás lefolytatását. A Biztos szem előtt tartva a mediáció során szerzett pozitív összehasonlító tapasztalatokat és előnyöket, a Biztosi Hivatal keretében megkezdte a mediációs szolgáltatási rendszer létrehozását.

A mediációs eljárás bizalmas, strukturált folyamat, amelynek során a semleges harmadik fél, a mediátor irányítja a viszálykodó felek közötti párbeszédet, oly módon, hogy azok új módon tekinthessék át a problémát, és mindenki számára elfogadható kimenetelt találjanak.

Maga a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény a hátrányos megkülönböztetés eseteiben nem szabályozza a mediációs eljárást, hanem a közvetítést (mediációt) szabályozó általános jogszabályok alkalmazására utal. A mediációra vonatkozó jogszabályokat a Szerb Köztársaságnak a közvetítésről – mediációról - szóló 2005. évi törvénye tartalmazza.¹⁹ A szóban forgó törvény megállapítja a mediáció eljárásának alapelveit, a mediáció megkezdésének és lefolytatásának módját, a felek felhatalmazásait, a mediátor feladatait, köteletségét, felhatalmazásait és felelősségét, valamint azokat a feltételeket, amelyeket

¹⁸ A hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény 33. szakaszának 6. pontja.

¹⁹ A Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 18/2005. szám

a mediátornak teljesítenie kell a mediáció lefolytatásához. A Biztos ügyrendje előírja a Biztosi Hivatal foglalkoztatottjai eljárás módjának szabályait, melynek célja a mediációra alkalmas esetek felismerése és a felekkel való kommunikálás módja (az ügyrend 27. szakasza).

Az Esélyegyenlőségi Biztosnak a hátrányos megkülönböztetés eseteire a mediációs szolgáltatási rendszer létrehozásán folytatott eddigi tevékenysége négy irányban folyt: 1) külön mediációs modell kialakítása a hátrányos megkülönböztetés eseteire, 2) a specializált mediátorok képzési programjának kialakítása és megvalósítása, 3) a Biztosi Hivatal foglalkoztatottjainak képzése és 4) a mediáció promóciója.

Az Esélyegyenlőségi Biztos munkacsoportot alakított a hátrányos megkülönböztetés elkövetése miatt beálló helyzet jellemzőihez alkalmazott mediáció modelljének kidolgozására. A Biztosi Hivatal keretében érvényesített modell egyes sajátosságai:

- a mediáció külön modellje a mediációs elvek szabványain alapul: az önkéntességen, bizalmon, elfogulatlanságon és semlegességen,
- beleépülnek az áldozat és az elkövető közötti mediáció elemei (*Victim - Offender Mediation*), mely a helyreállító igazság koncepcióján alapul, mivel a szokványos mediáció nem alkalmazkodik a diszkrimináció helyzeteihez, mert a viszályok megoldására szánták, a hátrányos megkülönböztetés eseteinek többségében pedig a felek között nincs összetűzés, hanem az egyik fél részéről a másiknak okozott érzelmi vagy egyéb sértésről van szó,
- sajátos szabályok a mediációhoz alkalmas tárgyak megválasztásának kritériumairól és módjáról,²⁰
- a mediátor semlegessége elvének újradefiniálása abban az értelemben, hogy nem lehet erkölcsileg semleges magával a diszkriminációval szemben, hanem egyértelműen ki kell nyilvánítania, hogy erkölcsileg elfogadhatatlan,
- a Biztosi Hivatal a feleknek megfelelő információt nyújt a mediáció eljárásáról és a panaszok szerinti szokványos eljárásról, melynek révén a felek lehetőséget kapnak, hogy áttekintsék minden egyes eljárás előnyeit, és azt válasszák, amelyik eleget tesz érdekeiknek.

A Biztos meghatalmazással rendelkezik, hogy kinevezze a mediátorokat és felvegye őket a Felhatalmazott mediátorok jegyzékére, melynek során felhatalmazással rendelkezik, hogy megállapítsa azokat a kritériumokat és részletesebb feltételeket, amelyeket a mediátoroknak teljesíteni kell a közvetítésről –

²⁰ Külön szabályokat állapítottak meg, amelyek kizárják a mediáció alkalmazását azokban az esetekben, amikor a hátrányos megkülönböztetés miatti panasztétel valamely közhatalmi szerv vagy jogi személy általános aktusán alapuló magatartás. Ezen túl az eljárásban résztvevő feleket illetően külön kritériumok vannak a mediáció alkalmazhatóságának értékelésére.

mediációról szóló törvény rendelkezéseivel összhangban. Figyelemmel a Biztosi Hivatal munkaszervezésére és a panaszokkal kapcsolatos munkamódszerére, továbbá annak szükségességére, hogy el kell hártani a mediátor semlegességével és pártatlanságával kapcsolatos minden kételyt, és ezzel a lehető legnagyobb mértékben meg kell óvni magának a mediációnak az integritását, a biztosi mediátori jegyzékre csak azok az egyének kerülhetnek fel, akik nem a Biztosi Hivatalban dolgoznak, és eleget tesznek a Biztos által megállapított kritériumoknak és részletes követelményeknek.

A 2012. év folyamán lezárult a mediátorképzés első ciklusa, melyet 22 személy végzett el sikeresen²¹, a specializált képzést pedig 2013 első negyedére vettük tervbe, befejeztével pedig a mediátorokat felvesszük a Biztos által felhatalmazott mediátorok jegyzékére. A Biztosi Hivatalban foglalkoztatottak képzését két fordulóban folytattuk, előadásokon és műhelymunkán, amelyet a mediáció külön modelljét kidolgozó munkacsoport tagjai készítettek elő és valósítottak meg. Hátra van még a haladók képzésének lebonyolítása.

Az eddigi időszakban a hátrányos megkülönböztetés eseteire vonatkozó mediáció hirdetésén folyó kulcsfontosságú tevékenység a *Partnerséggel a toleranciáért és a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelemért Szerbiában* projekt keretében folyt le, melyet a Partnerek a Demokratikus Változásokért Szerbia és a Viszályok Alternatív Megoldása Központ közösen hajt végre. A szóban forgó projekt keretében számos panelvitára, műhelymunkára, tréningre, konferenciára és egyéb tevékenységekre került sor Szerbia 15 városában, melyen a Biztosi Hivatal munkatársai is részt vettek.

A 2012. év folyamán a békítési eljárást (mediációt) összesen hét ügyben ajánlottuk fel, de minden esetben a békítési javaslatra elutasító választ kaptunk.

²¹ A 2012 október végén megjelent nyilvános felhívásban foglalt feltételekkel összhangban a jelölt kiválasztása alkalmával figyelembe vettük az arányos regionális képviseletet, minek során előnyben részesültek a leszakadó társadalmi rétegek jelöltjei. A 2012 októberében folyó ötnapos képzés alkalmával a hallgatóknak alkalmuk nyílt ismereteket szerezni a kommunikációs készségekről, a konfliktusok megértéséről, a viszályok alternatív megoldásának technikáiról és a mediációról, a mediáció szakaszairól, valamint a mediáció lefolytatásáról és az etikai kérdésekről.

Példák:

- A panasztevő nő elmondta, hogy szomszédasszonya D. P. több alkalommal nemzeti alapon verbálisan sértegette azzal, hogy: "Nyomorult siptár vagy, nem engedem meg, hogy terjeszkedj, ha valamit érnél, nem a barakkban laknál." Kifejtette, hogy D. P. másokat is ellene és családjá ellen uszít az albán nemzeti kisebbséghez való hovatartozásuk miatt.

- A panasztevő a 2008-2012. évi ciklusban községi képviselő testületi tag volt. Azért tett panaszt, amiért a község nem fizeti ki számára a képviselő-testületi tagságért járó pótlékot, amit a képviselő-testület új tagjai kapnak. Úgy véli, ez a bánásmód hátrányosan megkülönbözteti politikai szervezeti tagsága miatt.

2. Az Esélyegyenlőségi Biztos szakszolgálatja és az intézmény fejlesztése

A Biztos feladatkörébe tartozó szakmai és adminisztratív teendők ellátás céljából szakszolgálat alakult, amely segít a Biztosnak a hatáskörébe tartozó teendők ellátásában.

A Biztos szakszolgálatának belső szervezetéről és munkaköreinek besorolásáról szóló szabályzat összesen 60 foglalkoztatottat rendszerezít, négyet tisztségen, 53-at végrehajtói, további hármat pedig alkalmazotti munkakörökben. Az előirányzott számból összesen 19 munkahelyet töltöttek be, ide értve az esélyegyenlőségi biztos asszonyt. A teendők terjedelmére való tekintettel a foglalkoztatottak jelenlegi száma nem elegendő ennek a független szervnek a naprakész és színvonalas munkájához. Jóllehet növelni kell a foglalkoztatottak számát, hiszen folyamatosan növekszik a biztosi feladatok terjedelme és tevékenységek száma, ez a Biztos számára 2010 végén használatra kiutalt jelenlegi alkalmatlan irodahelyiségek miatt lehetetlen. A Biztos ezért tavaly is arra kényszerült, hogy a Hivatal nagyobb számú foglalkoztatott iránti szükségletét szerződéses munkatársak időszaki bevonásával hidalja át.

A Biztos feladatkörébe tartozó törvénnyel rábízott hatáskörök minél hatékonyabb és eredményesebb ellátása érdekében és a Hivatal kétéves munkatapasztalata és gyakorlata alapján, 2012 februárjában javasoltuk a munkaköri rendszerezítés módosítását, amelyet a Nemzetgyűlés 2012 novemberében jóváhagyott²². A szabályzat²³ nem irányozza elő a rendszerezített munkakörök számának növelését, és végrehajtásához nincs szükség költségvetési póteszközökre.

2012 folyamán felélénkült a Biztosi Hivatal szakszolgálatában foglalkoztatottak általános és különleges ismeretei és hivatásbeli kompetenciái szintjének emelése céljából folyó tevékenység. A szakszolgálat foglalkoztatottjai számára 2012 folyamán több képzést, szemináriumot és műhelymunkát szerveztünk, amelyekben az egyetemi intézmények és a civil társadalmi szervezetek tekintélyes és tapasztalt szakemberei adtak elő.

A munka hatékonyságának és minőségének növelése céljából kidolgoztuk az eljárást és a szakszolgálat foglalkoztatottjainak szánt elengedhetetlen utasításokat. Az utasításokkal létrejöttek a belső eljárások és szabványok, mely-

²² Határozat az Esélyegyenlőségi Biztos szakszolgálatának megalakításáról és munkájáról szóló határozatot módosító határozat és az Esélyegyenlőségi Biztos szakszolgálatának belső szervezetéről és munkaköri besorolásáról szóló szabályzat jóváhagyásáról, Az SZK Hivatalos Közlönye, 111/12. szám.

²³ Az Esélyegyenlőségi Biztos belső szervezetéről és munkahelyeinek besorolásáról szóló szabályzat a: <http://www.ravnopravnost.gov.rs/lat/opstiAktiPoverenika.php?idKat=1> linken található.

ben a foglalkoztatottak teljes mértékben részt vettek mint változásokra hajlamos élő dokumentumok.

A Biztos által használt 248 m² alapterületű irodahelyiségek a Belgrád u. 70. szám alatti lakóépület első emeletén találhatóak, biztonsági örök nélkül és nem jár hozzá parkolóhely sem a hivatalos gépkocsi számára, ami jelentősen megnehezíti a zavartalan munkát. A szóban forgó hivatali helyiséget a Biztos számára ideiglenes megoldásként utalták ki a Szerb Köztársaság kormánya hivatali épületeinek és irodahelyiségeinek elosztására alakult különbizottság 2010. szeptember 9-én kelt, 77 361-5713/2010. számú határozata alapján.

A hivatali helyiségeket 2011 folyamán rendeztük be, amikor is a rokkantsággal élők számára mentesítő sorompót és korszerű emelhető – leengedhető platformot helyeztünk el. Az elmúlt évben intézkedések történtek annak érdekében, hogy a biztosi intézmény hozzáférhetőbb és megközelíthetőbb legyen a rokkant emberek számára, ezért az ülésterem és az ügyfélszolgálati iroda hangerősítővel bővült, amely megkönnyíti a hallássérültekkel való kommunikációt. A beszéd amplifikációs indukciós rendszer pedig a hallókészüléket viselő emberek számára teszi lehetővé, hogy érthetően hallják a beszélőt, illetve a hangokat zavartalanul hallják. A rendszerrel felszerelt helyiségek felismerhető nemzetközi jelöléssel vannak ellátva, mely a hallókészüléket viselő embereknek jelzi, hogy a helyiség különös módon hangosított. A biztosi szakszolgálat valamennyi alkalmazottja Braille-írással névjegykártyát visel, 2012 folyamán továbbá megkezdődött a látássérült emberekhez alkalmazott audio könyvek és kiadványok előkészítése, melyek hamarosan megjelennek. A Biztos minden irodahelyisége Braille-írással taktilis táblákkal van ellátva, az intézmény elnevezésével, ami a látássérült egyének számára megkönnyíti a Biztosi Hivatal helyiségeinek megközelítését és ott tartózkodását.

A Biztos egyik fontos feladata, hogy a polgároknak információt nyújtson jogaikról és a diszkriminációval szembeni jogvédelem mechanizmusairól, beleértve a hátrányos megkülönböztetés esete békés megoldásának lehetőségére vonatkozó információt. A törvény úgyszintén előírja a lehetőséget, hogy panasz szóban is tehető jegyzőkönyvbe mondván, továbbá a tényállás megállapításának eljárásában jegyzőkönyvbe veszik a panasztevő és más személyek nyilatkozatait. Mivel a polgárokkal közvetlenül kell kommunikálni, a 2012. év folyamán befejeződtek az **ügyfélszolgálati iroda megnyitásával** kapcsolatos tevékenységek.

Mivel nem voltak meg sem a helyiség, sem pedig a biztonsági feltételek az ügyfélfogadó iroda munkájának megszervezéséhez a szakszolgálat helyiségeiben, a Biztos kérésére még egy áthidaló megoldásként biztosítottak helyiséget. Az ügyfélszolgálati iroda 2012 májusában nyílt meg, miután a szakszolgálatban dolgozók az EBESZ támogatásával megfelelő képzésen vettek részt és megszerzték a szükséges ismereteket és készségeket a jogi interjú lebonyolításához és a tanácsadáshoz. Mivel a szakszolgálat munkája két helyen folyik, az ügyfélszolgálati iroda a felekkel előzetes időpont rögzítési elven működik. Az ügyfélfogadás napja kedd és csütörtök, de szükség esetén az időpont más munkanapra is

megbeszélhető. Az iroda megnyitása óta jogi információ és tanács formájában 66 ügyfél ingyenes jogsegélyt, több mint 1000 polgár pedig telefonos információt kapott.

A Biztos az Amerikai Nemzetközi Fejlesztési Ügynökséggel (USAID) együttműködve és támogatásával 2012-ben új internetes oldalat nyitott, amely a korábbihoz viszonyítva nem csak új tartalmakkal gazdagodott, hanem a hallás- és látássérült személyek számára készült tartalmak hozzáférhetősége tekintetében is fejlődött.

2012 májusában a szakszolgálat valamennyi alkalmazottjának tevékeny részvételével befejeződött az Esélyegyenlőségi Biztos intézményének fejlesztési stratégiáján folyó munka²⁴. A stratégia azon szükséglet eredményeként jött létre, hogy a három éves időszakban (2012-2015) definiálni kell a Biztos munkájának stratégiai fontosságú prioritásait a biztosi tevékenység fejlesztésének és küldetése sikeres megvalósításának céljából.

VÍZIÓ

**SZERBIA AZ EGYENRANGÚ EMBEREK NYITOTT ÉS
TOLERÁNS TÁRSADALMA, AMELY MINDENKI SZÁMÁRA
AZONOS LEHETŐSÉGEKET BIZTOSÍT.**

KÜLDETÉS

**A HÁTRÁNYOS MEGKÜLÖNBÖZTETÉS VALAMENNYI
FORMÁJÁNAK MEGSZÜNTETÉSE ÉS A TELJES EGYENJOGÚSÁG
ÉRVÉNYESÍTÉSE A TÁRSADALMI ÉLET VALAMENNYI TERÜLETÉN.**

A stratégia a következő prioritásokat definiálja: 1) a hátrányos megkülönböztetés hatékony leküzdése és a vele szembeni védelem; 2) a nyilvánosság ismereteinek bővítése a hátrányos megkülönböztetésről; 3) a biztosi intézmény ismertsége és hozzáférhetősége és 4) hatékony és működőképes biztosi szolgálat. Minden prioritás keretében definiáltuk a stratégiai célokat és feladatokat.

²⁴ Az Esélyegyenlőségi Biztos intézményének stratégiája a: <http://www.ravnopravnost.gov.rs/lat/oNama.php> linken olvasható.

3. Az egyenlőség érvényesítésének és védelmének helyzete, valamint a Biztos eljárása

A Szerb Köztársaság az elmúlt években jó jogi keretet hozott létre a hátrányos megkülönböztetés leküzdésére és az egyenjogúság érvényesítésére. Az antidiszkriminációs törvények elfogadásán túl a Szerb Köztársaság elfogadta az emberi jogokkal kapcsolatos legfontosabb univerzális és regionális egyezményeket.

A Szerb Köztársaság alkotmánya²⁵ tilt bármilyen alapon, de különösen a faji, nemi, nemzeti hovatartozási, társadalmi származási, születési, vallási, politikai vagy más meggyőződésen, vagyoni helyzeten, kultúrán, nyelven, életkoron és pszichikai vagy fizikai rokkantságon alapuló mindennemű közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést.

A meghozott általános és külön antidiszkriminációs törvények: Törvény a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról (2009),²⁶ Törvény a nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságának védelméről (2002),²⁷ Törvény a rokkant emberek hátrányos megkülönböztetéséről (2006)²⁸ és Törvény a nemek egyenjogúságáról (2009)²⁹.

A hátrányos megkülönböztetés tilalmát a társadalmi viszonyok egyes területeit szabályozó számos törvény szabályozza: a *Munkatörvénykönyv* (2005),³⁰ *A rokkantsággal élők professzionális rehabilitálásáról és foglalkoztatásáról szóló törvény* (2009)³¹, *Az egészségvédelemről szóló törvény* (2005)³², *Az oktatási és a nevelési rendszer alapjairól szóló törvény* (2009)³³, *Az egyházakról és a vallási közösségekről szóló törvény*³⁴ (2006). A hátrányos megkülönböztetéssel szembeni büntetőjogi védelmet a *Szerb Köztársaság Büntetőtörvénykönyve*³⁵ szabályozza, amely a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos több bűncselekményt fog-

²⁵ Az SZK Hivatalos Közlönye, 98/06. szám, 21. szakasz

²⁶ Ua. 22/09. szám

²⁷ A JSZK Hivatalos Lapja, 11/02. szám, Szerbia és Montenegró Hivatalos Lapja, 1/03. szám – Alkotmányos alapokmány és Az SZK Hivatalos Közlönye, 72/09. – másik törvény

²⁸ Az SZK Hivatalos Közlönye, 33/06. szám

²⁹ Ua. 104/09. szám

³⁰ Ua. 24/05., 61/05. és 54/09. szám

³¹ Ua. 36/09. szám

³² Ua. 107/05. és 72/09. szám – másik törvény

³³ Ua. 73/09. szám

³⁴ Ua. 36/06. szám

³⁵ Ua. 85/05., 88/05. – kiigazítás, 107/05. - kiigazítás, 72/09. és 111/09. szám

lal magában, mint a nemzeti vagy etnikai hovatartozás kinyilvánítása, a vallás kinyilvánítása és a vallási szertartások megtartása szabadságának megsértése; a gyűlölet hirdetése és a gyűlöletre való felszólítás; valamely egyénnel vagy egyének csoportjával szemben valamely személyi tulajdonságuk alapján történő erőszak stb.

Ezek a jogszabályok a polgárjogi, büntetőjogi és a szabálysértési jogi védelem alkalmazásával jó jogi alapot nyújtanak a hátrányos megkülönböztetés megakadályozására és leküzdésére összhangban a nemzetközi és az európai szabványokkal. Ez azonban még nem jelenti azt, hogy nincs helye az egyenlőség elvének érvényesítése és védelme szempontjából lényeges jogszabályok fejlesztésének és bővítésének.

Jóllehet nincsenek egységesített adatok a hátrányos megkülönböztetés jelenlétéről, egyértelműen a diszkrimináció továbbra is nagyon elterjedt jelenség a társadalmi élet minden területén.

Ki kell emelni, hogy a diszkriminációval szembeni hatékony harc egyik előfeltétele a diszkrimináció jelensége, a diszkriminációval szembeni védelem törvényi instrumentumai alkalmazása, valamint az egyes leszakadt és érzékeny társadalmi csoportok egyenlőségének elérése céljából foganatosított külön intézkedések végrehajtása figyelemmel kísérése mechanizmusainak létrehozása. A Biztos ajánlásának ellenére, hogy létre kell hozni a diszkrimináció jelenségének és a vele szembeni jogvédelmi rendszer működésének figyelemmel kísérése tekintetében lényeges adatok begyűjtésének és regisztrálásának egységes és központosított rendszerét, a rendszer mégsem jött létre, ami megnehezíti a tényleges állapotba való betekintést.

3.1 A polgárok viszonyulása a hátrányos megkülönböztetéshez - közvéleménykutatás

A 2012. év folyamán a biztos az ENSZ fejlesztési programjának (UNDP) támogatási és segélyprogramja révén közvéleménykutatást szervezett a Polgároknak a diszkriminációhoz való viszonyulása Szerbiában³⁶ témával, amelyet a Szabad Választásokért és Demokráciáért Központ (CeSID) hajtott végre.

A kutatás kulcsfontosságú leletei rámutattak, hogy a megkérdezettek többsége úgy véli a hátrányos megkülönböztetés meglehetősen vagy nagy mértékben tapasztalható Szerbiában. Bátorító a tény, hogy a 2010. évhez viszonyítva megfelelő az azoknak a száma, akik úgy vélekednek, hogy a diszkrimináció

³⁶ A polgároknak a diszkriminációhoz való viszonyulása Szerbiában közvéleménykutatásról a: http://www.ravnopravnost.gov.rs/files/Izvestaj_diskriminacija__CPE_CeSID_UNDP_decembar_2012.pdf linken lehet tájékozódni.

egyáltalán nem tilos. Egyidejűleg nőtt azoknak a száma, akik hisznek benne, hogy a diszkrimináció elkövetői egyértelmű következményeket viselnek, de százalékarányuk továbbra is csekély – mindössze a megkérdezettek 16%-a. Aggodalomra okot adó adat, hogy a polgárok egyharmada azt említi, hogy a diszkrimináció a legnagyobb a foglalkoztatásban, de a polgárok felismerik a jelenséget az egészségügyi szolgáltatások nyújtásában és az iskoláztatásban, illetve az oktatásban is.

A kutatási eredmények arról szólnak, hogy a polgárok hajlamosak egyes csoportokat (LMBT, vallási kisebbségek, külföldiek) diszkriminálni, de ezt nem minősítik hátrányos megkülönböztetésnek. Az eredmények a polgároknak a diszkriminációval kapcsolatos ismerethiányára, illetve arra mutatnak, hogy álláspontjaikat és magatartásukat nem tartják diszkriminálónak. Ez a legszembevetőbb az LMBT populációval kapcsolatban, amelyről a nyilvánosság körében még mindig ellentétes vélemények uralkodnak, ugyanígy a vallási kisebbségekről is, amelyekről ritkán esik szó.

A kutatás alapján kiderül, hogy a polgárok nagy mértékben homofóbiások, a vallási tekintetben intoleránsak száma valamivel nagyobb, mint a toleránsaké, továbbá kifejezett az idegengyűlölet. Ezen túl a szerbiai polgárok bizonyos fokú negatív sztereotípiát mutatnak a romák iránt és bizonyos mértékű antiszemitizmus nyilvánul meg, de mindkét szegmenumban többen vannak azok, akiknek nincsenek negatív álláspontjaik. Kevésbé hajlamosak diszkriminálni a rokkant és az AIDS-fertőzött embereket, ugyanakkor nagy szociális távolságtartást nyilvánítanak ki az AIDS fertőzöttekkel szemben, illetve a megkérdezettek kisebb száma kész meghatározott szociális kapcsolatot fenntartani a szóban forgó csoporttal, ami szintén lehet hátrányos megkülönböztetés oka.

A kutatásból kiszűrhető a szerbiai társadalmi csoportosulások között 2009-től máig meglevő szociális távolságtartás, illetve tolerancia fokának megváltozása, de annak képessége is, hogy a polgárok ellenállnak az előítéleteknek és méltányolják a másságot. A szociális távolságtartás a legnagyobb az LMBT populációval szemben, de nagy fokú az AIDS-fertőzöttekkel, a szellemi fogyatékosokkal, a vallási kisebbségekkel, a menedékkérőkkel és külföldiekkel szemben is, míg a többi csoportosulás szociális elutasítása kisebb mértékű. Egyértelmű, hogy az elmúlt néhány évben nem történt változás a távolságtartásban, ami bizonyítja, hogy a fiatalok szocializálódási szakaszában kialakuló előítéletek és álláspontok része, ami a későbbiekben sem változik nagyobb mértékben, csupán egy hosszabb időszakban változó kategória.

A kutatásból kiderült, hogy az emberijogvédő-szervezetek nem eléggé ismertek és a lakosság kétharmada bizonytalan, vagy nem tudja, mely intézményekhez fordulhat, ha hátrányos megkülönböztetés éri. A polgárok még mindig hiányosan informáltak az esélyegyenlőségi biztos intézményéről, szerepéről és hatásköréről.

3.2 Hátrányos megkülönböztetés nem és nemi identitás alapján

A nemi hovatartozáson alapuló diszkrimináció a hátrányos megkülönböztetés egyik legelterjedtebb formája Szerbiában. A nők és férfiak egyenlőségét az Alkotmány szavatolja és előírja, hogy az állam köteles esélyegyenlőségi politikát folytatni.³⁷ A nemek egyenjogúságáról szóló törvény előírja, hogy a közhatalmi szervek kötelesek tevékeny esélyegyenlőségi politikát folytatni a társadalmi élet minden területén, melyen a nők és a férfiak helyzetét érintő határozatok tervezésének, meghozatalának és végrehajtásának minden szakaszában mindkét nem egyenrangú részvétele értendő.³⁸ Szerbiában továbbra sincs nemileg érzékeny statisztika, illetve a nemek szerinti adatgyűjtés és –feldolgozás, mely lehetővé tenné a nők és a férfiak helyzetére vonatkozó adatok figyelemmel kísérést, kutatását és elemzését. Ebben kivételt képeznek a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal és a Köztársasági Statisztikai Intézet.³⁹

A rendelkezésre álló adatok bizonyítják, hogy a nők a társadalmi élet minden területén kedvezőtlenebb helyzetben vannak, mint a férfiak. Különösen aggasztó a nőknek a munkaerő-piacon, a döntéshozatalban való részvételük tekintetében való hátrányos megkülönböztetése, a gazdasági és az oktatási szférában való diszkriminálása, a nőkkel szembeni nemi alapon történő erőszak, a nemi egyenlőtlenség a médiában stb.

A nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés nagyon elterjedt a munkaviszonyok és a foglalkoztatási szférában.⁴⁰ Megnyilvánul a nőknek a férfiakhoz viszonyított alacsonyabb arányú tevékenységében, a munkaerő-piacon elfoglalt kedvezőtlenebb helyzetében, a foglalkoztatás és a pályán való előrehaladás kisebb esélyeiben, az alacsonyabb munkabérekben stb.

³⁷ A Szerb Köztársaság alkotmányának 15. szakasza

³⁸ A nemek egyenjogúságáról szóló törvény 3. szakasza

³⁹ 2011-ben harmadízben jelent meg (az első 2005-ben, a második pedig 2008-ban) a Nők és férfiak a Szerb Köztársaságban című kiadvány, amely a nemek szerint tartalmazza a statisztikai adatokat.

⁴⁰ Részletesebben A nők hátrányos megkülönböztetése a munkaerő-piacon, Szerbiai Viktimológiai Társaság, 2012. <http://www.vds.org.rs/KnjigaDiskriminacijaZenaNaTrzistuRadaUSrb.htm>

A Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal⁴¹ adatai szerint 2012-ben az összesen 761 834 munkanélküli személy közül 394.993 volt nő. A rendelkezésre álló adatokból az is kiderül,⁴² hogy a munkahelyüket családi okok miatt elhagyó személyek 80%-a nő és 98%-át azoknak, akiknek egyetlen munkahelye a háztartásban van.

A terhes és a szülő nők kivételesen rossz helyzetben vannak, mert azon tény ellenére, hogy Szerbia a natalitás növelésén fáradozik, és a törvények külön védelmet szavatolnak a nők említett kategóriája számára, munkajogaik mégis gyakran sérülnek. Különösen aggasztó az a tény, hogy az olykor több évig is háttározott ideig dolgozó nők munkavállalási szerződését nem hosszabbítják meg, amikor teherbe esnek.

Az esélyegyenlőségi biztos gyakorlatából

Az esélyegyenlőségi biztoshoz **42 panasz érkezett a nemi alapon és 3 a nemi identitás miatt történt hátrányos megkülönböztetés miatt.** A legtöbb panaszt (20) ilyen alapon a munka és a foglalkoztatás területén történt hátrányos megkülönböztetés miatt nyújtottak be, míg 7 panaszt a közhatalmi szervek előtti eljárásban történt hátrányos megkülönböztetés miatt tettek, 5 pedig a tömegtájékoztató és a média területére vonatkozott.

A panasztevő azt kifogásolta, hogy a Jogtudományi Kar elvetette beadványát, amelyben kérte, hogy diplomázása után férfiből nővé változtatása miatti névváltoztatását "igazítsák ki" az oklevelében, és adjanak ki újat a nevére. Miután az esélyegyenlőségi biztos asszony lefolytatta az eljárást, véleményében kifejtette, hogy a nemének megváltoztatása miatt új névre szóló oklevél kiadásának megtagadásával a Jogtudományi Kar nemi alapon közvetett diszkriminációt követett el a panasztevővel szemben. A véleményhez csatolt ajánlás javasolja, hogy a Kar tegyen meg minden szükséges lépést, mellyel lehetővé teszi a panasztevő és más egyének számára is, akik oklevelük megszerzése után nemük megváltoztatása miatt nevet változtattak, hogy kérelmükre új oklevelet és az egyetemi kar illetékességébe tartozó új közokiratokat adjanak ki az adott egyének új nevére, tiszteletben tartva a transznemű egyéneknek a hátrányos megkülönböztetés minden formájával szembeni védelme hazai és külföldi szabványait. A Jogtudományi Kar az ajánlás szerint eljárva, kiadta a panasztevő részére az új nevére szóló oklevelet.

⁴¹ A Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal hírlevele, 2012. decembere, http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/0/380_bilten_nsz_-_decembar_2012.pdf

⁴² Nők és férfiak a Szerb Köztársaságban, Szerb Köztársaság, Köztársasági Statisztikai Intézet, Belgrád, 2011.

*A szóban forgó panasz egyben indítékul szolgált, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló törvény 33. szakaszának 9 bekezdésébe foglalt felhatalmazás alapján a Biztos **ajánlást intézzen valamennyi szerbiai egyetemi karhoz** olyan intézkedések elfogadására, amelynek értelmében egyenlő bánásmódban kell részesíteni mindazokat a személyeket, akik oklevelük megszerzése után nemük megváltoztatása miatt cseréltek nevet, és az egyetemi karok a transznemű egyének kérelmére adjanak ki az új nevüket tartalmazó új oklevelet és a kar illetékességébe tartozó egyéb közokiratokat, mégpedig gyors, világos és hozzáférhető módon, tiszteletben tartva a transznemű személyeknek minden hátrányos megkülönböztetési formával szembeni védelmének hazai és nemzetközi szabványait.*

A nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetés miatt az Esélyegyenlőségi Biztos **három keresetet nyújtott be:**

- Az első ilyen jellegű diszkriminálás miatti keresetet a **Szerbiai Labdarúgó Szövetség** ellen nyújtották be a játékosok/játékos nők neme miatt a női labdarúgó kluboknak a férfi labdarúgó klubokhoz viszonyított hátrányos megkülönböztetése miatt. A Szerbiai Labdarúgó Szövetség játékosainak leigazolásáról, státusáról és átigazolásáról szóló szabályzat (A Labdarúgás Hivatalos Lapja, 2011. június 20.) 79. szakasza előírja, hogy a játékosnő átigazolása esetén a labdarúgó klub a labdarúgó nők képzésébe és fejlesztésébe befektetett költségek megtérítése címén mindössze 15%-át fizeti annak, amit a férfi csapatok klubjai fizetnek az átigazolójátékosért. Az első fokú ítélet teljes egészében elfogadta az Esélyegyenlőségi Biztos kereseti kérelmét, és megállapítást nyert, hogy a szabályzat 79. szakaszában előírt szabállyal a Szerbiai Labdarúgó Szövetség hátrányosan megkülönböztette a női labdarúgó klubokat játékosaik neme miatt. Az alperesnek elrendelték a szabályzat 79. szakaszában foglalt diszkrimináló rendelkezés törlését, és az ítéletnek valamelyik országos napilapban való közzétételét. A Szerbiai Labdarúgó Szövetség panaszt nyújtott be a fenti ítéletre, a Belgrádi Fellebbviteli Bíróság pedig 2012. november 6-én kelt ítéletével az SZLSZ panaszát mint megalapozatlant elvetette és megerősítette a belgrádi Első Alapfokú Bíróság ítéletét. A jogvita jogerősen befejeződött.
- A másik keresetet **egy bank ellen** nyújtották be, mert egy harmadik gyermeke szülése és gyermekgondozása utáni szabadságról visszatérő nőt alacsonyabb képzettségi fokot igényelő munkakörbe osztotta be. Az eljárás még mindig folyamatban van, annak ellenére, hogy a keresetet még 2012. szeptember 17-én benyújtották. Ugyanis az első tárgyalási határnapot 2013. június 5-ére tűzték ki, ezért az Esélyegyenlőségi Biztos beadványban követelte a bíróságtól az elengedhetetlen intézkedések foganatosítását, hogy a tárgyalást mielőbbi határidőben tűzze ki, figyelemmel a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelemre irányuló per sürgősségének elvére.

A nemi alapon történt diszkrimináció miatti harmadik keresetet egy **pizzéria lánc ellen** nyújtottuk be, amely létesítményeiben kizárólag nőket alkalmaz eladónak. A pizzéria eladóhelyein kitűzött hirdetemnyre “Szeretne-e a „C” csapat részévé válni? Lányokat keresünk eladónak” a hátrányos megkülönböztetés önkéntes kutatói a munkára érdekelt jelöltként mutatkoztak be és elbeszélgettek az ott dolgozókkal és az álláskeresőkkal való interjúban illetékesként bemutatkozó személyekkel. A beszélgetés három belgrádi eladóhelyen folyt, és mind a három helyszínen a férfi jelöltet azzal hátrították el, hogy nem kaphat állást, mert a cég politikájának szellemében csak nőket foglalkoztatnak. A keresetet 2012. augusztus 23-én nyújtották be, és a eljárás folyamatban van az belgrádi Első Alapfokú Bíróságon.

Az Esélyegyenlőségi Biztos 2012-ben szintén keresetet nyújtott be **szabálysértési eljárás** megindítására a T.M k.- i gazdasági társaság, S.A. egykori munkáltatója ellen, aki az Első esély foglalkoztatási program szerinti kötelezettsége ellenére a panasztevőnek és kolléganőinek terhesség miatt visszautasította munkavállalási szerződésük meghosszabbítását. Az eljárás folyamatban van.

A 2012. év folyamán több **ajánlás született az egyenlőség érvényesítése érdekében intézkedések foganatosítására a nemi alapon történt hátrányos megkülönböztetés miatt**: a Köztársasági Egészségvédelmi Alaphoz és az Egészségügyi Minisztériumhoz ajánlást intéztek, melyben javasolják, tegyenek intézkedéseket, mellyel a családot tervező nők, terhes anyák és szülő nők ezen az alapon a szülést követő legfeljebb 12 hónapig érvényesíthetik a betegbiztosításra való jogukat, még ha más alapon van is biztosításuk, a gyakorlatban azonban ez nem valósul meg, mert a kötelező egészségügyi biztosítás utáni járulékfizetésre kötelezettek nem teljesítik járulékfizetési kötelezettségüket; ajánlás intézkedések megtételére 19 szerbiai város és község számára⁴³, hogy hatáskörük és a rendelkezésükre álló költségvetési eszközeik keretében pénzügyileg támogassák községeikben a családi / partneri erőszakot átélte nőket segítő és támogató szakosított civil társadalmi szervezetek munkáját; intézkedési ajánlás Prijepolje község számára az egyenjogúság érvényesítésére, mely javasolja mindazon szükséges intézkedések megtételét, hogy a helyi közösségek megalakításáról szóló határozatokban, alapszabályaikban és más aktsaikban, a helyi közösség szerveiben és a szóban forgó szervezetbe történő választások során biztosítsák a nemek egyenjogúságát és az esélyegyenlőség érvényesítését.

A Szerb Köztársaság Nemzetgyűléséhez intézett ajánlás javasolja, hogy felhatalmazásaival összhangban halogatás nélkül tegye meg a szükséges intézkedéseket annak biztosítása céljából, hogy A nemek egyenjogúságáról szóló törvény

⁴³ Niš, Kruševac, Leskovac, Kragujevac, Kraljevo, Vlasotince, Vranje, Nagyikinda, Törökbecse, Smederevska Palanka, Újvidék, Versec, Novi Pazar, Topolya, Savski Venac, Stari Grad, Újbelgrád, Vračar és Palilula

38. szakaszának 2. bekezdésével összhangban a Szerb Köztársaság Nemzetgyűlésének a nemzetközi parlamenti intézményekbe delegált minden küldöttségének összetételében legalább 30%-os legyen a kevésbé képviselt nem tagjainak száma. Szintén a Szerb Köztársaság Nemzetgyűlése számára megfogalmazott ajánlás javasolja, hogy tegyen meg minden szükséges intézkedést annak biztosítására, hogy valamennyi parlamenti bizottság összetételében arányosan vegyenek részt a kevésbé képviselt nem tagjai, összhangban a férfiak és a nők egyenjogúságának és az állami szervek részéről az esélyegyenlőségi politika előmozdítása kötelezettségének alkotmányos szavatolásával.

3.3 Hátrányos megkülönböztetés nemzeti hovatartozási és etnikai származási alapon

A nemzeti kisebbségek tagjai hátrányos megkülönböztetésnek vannak kitéve, jóllehet jogi helyzetüket A Szerb Köztársaság alkotmánya és külön törvények – A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságának védelméről szóló törvény⁴⁴ és A nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsairól szóló törvény⁴⁵, valamint a nemzeti kisebbségek érdekeit szolgáló kérdésekre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazó egyéb törvények külön szabályozzák.

A kutatási eredmények⁴⁶ azt mutatják, hogy a legnagyobb etnikai távolságtartás az albánokkal, majd a horvátokkal, romákkal, bosnyákokkal és a magyarokkal szemben tapasztalható. Az Esélyegyenlőségi Biztoshoz intézett panaszokból leszögezhető, hogy a nemzeti kisebbségek tagjai gyakran érzik magukat hátrányosan megkülönböztetve, különösen a közhatalmi szervek előtt, még olyan esetekben is, amelyekben nem szegték meg az egyenjogúsághoz való jogot.

A roma nemzeti kisebbség helyzete Szerbiában továbbra is kedvezőtlen, gyakran vannak kitéve a fokozottan megnyilvánuló és nagyon elterjedt gyűlöletbeszédnek, a romák hátrányos megkülönböztetése pedig legjobban az oktatásban, a foglalkoztatásban, az egészségvédelemben és a lakhatásban jut kifejezésre.

⁴⁴ A JSZK Hivatalos Lapja, 11/02. szám, Szerbia és Montenegró Hivatalos Lapja, 1/03. szám – Alkotmányos alapokmány és a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 72/09. szám – más törvény.

⁴⁵ Az SZK Hivatalos Közlönye, 72/09. szám

⁴⁶ A polgároknak a hátrányos megkülönböztetéshez való viszonyulása Szerbiában http://www.ravnopravnost.gov.rs/files/Izvestaj_diskriminacija__CPE_CeSID_UNDP_decembar_2012.pdf

Az Európa Tanácsnak a romák és a nomádok emberi jogairól szóló jelentése⁴⁷ szerint Szerbiában a romák kedvezőtlen helyzetének oka az, hogy a közösség tagjai nagy részének nincs személyi dokumentuma és improvizált településeken él. A kutatásokból kiderült, hogy a roma települések 72%-a (az összesen 593 közül) illegális, míg az Európa Tanács jelentése aggodalommal állapítja meg, hogy csupán Belgrádban 137 nem formális roma település létezik, és a 2011. év folyamán a kényszertelepülések számának növekedését jegyezték⁴⁸. Továbbá a roma gyerekek szinte egyáltalán nem járnak az iskoláskor előtti intézménybe, a Rasszizmus és Intolerancia Ellenes Európai Bizottság adatai szerint a roma gyerekek 62%-a soha nem járt iskolába vagy kimaradt az iskolából, csupán 9,6%-uk folytatta vagy fejezte be a további oktatást⁴⁹. Vannak olyan utalások, hogy az oktatásban fokozott a romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetés, és az egyik fő oka, amiért a roma gyerekek kikeresztődnek az oktatási rendszerből és sokan korán kimaradnak az iskolából vagy alacsony oktatási szinten maradnak⁵⁰.

A roma népesség helyzete tekintetében tapasztalható némi javulás. Például a peren kívüli eljárásról szóló törvény⁵¹ kiegészítése előírja az anyakönyvezetlen személyek születési idejének és megállapításának eljárását, és ezzel megtörtént az első lépés az ún. "jogilag láthatatlan emberek" problémájának megoldására.

Az Esélyegyenlőségi Biztos gyakorlatából

A 2012. évben 68 (17,2%) panaszt nyújtottak be a nemzeti hovatartozás és az etnikai származás alapján való hátrányos megkülönböztetés miatt.

Legtöbb panaszt (31) a roma nemzeti kisebbséghez tartozás alapján tették, míg lényegesen kevesebb panaszt nyújtottak be más nemzeti kisebbséghez – albán (4), macedón (4), bosnyák (3), horvát (3) és magyar (3) kisebbséghez tartozás alapján, de érkezett panasz az ukrán, a montenegrói, a szlovák, a bolgár, a cseh, a román és az oláh kisebbséghez tartozás alapján is. Érdekes, hogy ebben az évben

⁴⁷ A romák és az európai nomádok emberi jogai, az Európa Tanács, Strasbourg, 2012. február (Human rights of Roma and Travellers in Europe, Council of Europe). http://www.coe.int/commissioner/source/prems/prems79611_GBR_CouvHumanRightsofRoma_WEB.pdf

⁴⁸ Ua.

⁴⁹ Az Európai Bizottság Rasszizmus és Intolerancia Komissziójának jelentése Szerbiáról, Európa Tanács, Strasbourg, 2011 ECRI Second report on Serbia, Council of Europe)

⁵⁰ Szituációs elemzés a szerbiai roma kislányok oktatásáról és szociális felzárkóztatásáról, CARE Szerbia, 2011 márciusa

⁵¹ A Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 25/82 és 48/88. szám és a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 46/95. – másik törvény, 18/2005. – másik törvény és 85/2012. szám

15 panasz érkezett a szerb nemzeti hovatartozás alapján való hátrányos megkülönböztetés miatt.

A múlt évhez hasonlóan, a nemzeti hovatartozás alapján való hátrányos megkülönböztetés miatt benyújtott panaszokból megállapíthatjuk, hogy a nemzeti kisebbségek hátrányos megkülönböztetést élnek meg a társadalmi viszonyok majdnem minden területén, főként a közhatalmi szervek előtti eljárásokban. Az ezen az alapon benyújtott panaszok teljes számából 19 a közhatalmi szervek előtti eljárásokra vonatkozott, a tárgyak többségében pedig nem lehetett megállapítani a hátrányos megkülönböztetést.

- A szabadkai székhelyű Magyar Nemzeti Tanács panaszt nyújtott be a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal ellen. A Nemzeti Tanács a panaszban azt állítja, hogy a nevelők, a tanárok és más oktatási személyzet pszichofizikai képességének ellenőrzési eljárásában a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal nem biztosított feltételeket, amelyek elfogadhatók lennének a magyar nemzeti kisebbség tagjai számára a tesztelés alkalmával. Az ezzel kapcsolatban megfogalmazott vélemény szerint a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal nem diszkriminálta a magyar nemzeti kisebbség tagjait a gyermekekkel és a tanulókkal folytatott munkára való pszichofizikai képességellenőrzés alkalmával, mivel a pszichológiai mérőeszközök szabványosítása nem tartozik a hatáskörébe, a szabványosítással a Szerbiai Pszichológusok Egyesülete van megbízva.

A nemzeti hovatartozás alapján való hátrányos megkülönböztetés miatti panaszok teljes számából 10 a munkaviszony és a foglalkoztatás területére vonatkozott. A panasztevők azt állították, hogy a nemzeti hovatartozásuk miatt a többi foglalkoztatotthoz viszonyítva megkülönböztetően bántak velük, de voltak panaszok, amelyekben a panasztevők azt állították, hogy már a foglalkoztatási eljárásban diszkriminálták őket, illetve nem vették fel őket munkaviszonyba, mert valamelyik nemzeti kisebbség tagjai. Kilenc panasz érkezett a nemzeti hovatartozás alapján való hátrányos megkülönböztetés miatt az oktatás és a szakmai továbbképzés területéről is, nyolc pedig a tájékoztatás és a média területéről.

A 2012. március 2-i figyelmeztetés a legélesebben elítélte a gorán nemzetiségű Dželim Liman elleni támadást, kifejezve azt az elvárást, hogy az ilyen brutális tett elkövetőit példásan meg kell büntetni. A nyilvánosságot figyelmeztette, hogy a másság elleni gyűlölettel motivált incidensek majdnem szokványossá váltak és emiatt az állami szervezeteknek határozottabban kell reagálniuk és büntetniük az erőszakot. Úgyszintén, kiemelték, hogy az ilyen támadások rámutatnak annak szükségességére, hogy mindenki bekapcsolódjon, az illetékes szervektől és intézményektől kezdve az egyénektől és egészekig, olyan társadalom értékeinek terjesztése és megerősítése céljából, amelyben minden ember egyenlő, a nemzeti vagy bármelyik másik személyi sajátosság tekintetében bármilyen különbség nélkül.

A nemzeti hovatartozás alapján benyújtott panaszok többsége a roma nemzeti kisebbséghez tartozásra vonatkozott, de megállapítható, hogy az ezen az alapon benyújtott panaszok száma továbbra is csekély, ha figyelembe vesszük a szóban forgó nemzeti kisebbség iránti hátrányos megkülönböztetés elterjedtségét.

- A P. szervezet panaszt tett B. város Városi Közigazgatásának Szociális Védelmi Titkársága ellen, a mobil lakóegységek használatáról szóló szerződés miatt, amelyet a Szociális Védelmi Titkárság és az igénybe vevők, a kitelepített roma nemzetiségű lakosok között kötöttek meg, amely, többek között előírja, hogy az igénybe vevők kötelessége megfelelően viselkedni a Szociális Védelmi Titkárság képviselőivel szemben, a gyerekeket iskolába járattatni és a munkaképes igénybe vevők aktív munkakeresése, továbbá a „házirend” értesítése tekintetében, amely különbözik azon lakóegységek hasonló aktusaitól, amelyekben nem romák élnek, éspedig abban, hogy tételenként felsorolja a tiltott magatartást és az írásbeli figyelmeztetést, amely tiltja az igénybe vevőknek, hogy a lakóegységeikben vendégek éjszakázzanak. Megállapítást nyert, hogy ezekben az aktusokban a nemzeti hovatartozásuk alapján hátrányosan megkülönböztetik a mobil lakóegységek roma igénybe vevőit, ezért ajánlást tettünk a mobil lakóegységek használatáról szóló szerződés vitatott rendelkezéseinek, valamint a „házirend” módosítására és az írásbeli figyelmeztetés eltávolítására.

- Az R. c. m. szervezet B. városban panaszt nyújtott be O. A. ellen a Twitter közösségi oldalon közzétett következő sértő „tréfa” miatt: „Cigány üzleti kíséret – a kiskutyák, amelyek a kartongyűjtőket kísérik.” A lefolytatott eljárás után az a vélemény fogalmazódott meg, hogy ez a szöveg megsértette a roma nemzeti kisebbség tagjainak méltóságát, mivel hátrányos megkülönböztetés cselekményét – zaklatást és megalázó eljárást követtek el ellenük, ezen kívül pedig megfelelő ajánlást is adtunk ki. Ezen ajánlás szerint az Esélyegyenlőségi Biztos helyiségeiben találkozást szerveztek a B. városból való R. c. m., a roma nemzeti kisebbségi jogokért harcoló szervezet és O. A. között, hogy közvetlenül tájékozódjanak, milyen problémákkal szembesül a roma nemzeti közösség a mindennapi életben, valamint hogyan hatott rájuk az ilyen tartalmú szöveg.

A roma nemzeti hovatartozás alapján történő hátrányos megkülönböztetés miatt az egyenjogúság érvényesítése céljából intézkedések meghozatalára tettünk ajánlást, amit Ni városhoz intéztünk. Az ajánlásban intézkedések fogantatását javasoljuk, hogy a roma nemzeti kisebbség tagjainak, akiket az újbelgrádi Belvil melletti településről kitelepítettek és Nišben a Daničić utca melletti raktárba helyeztek el, olyan lakhatást biztosítsanak, amely kielégíti a nemzetközi lakhatási szabványokat azon polgárok alternatív elhelyezésében, akiket a nem formális településekről telepítenek ki. Úgyisintén azt az ajánlást is átadtuk, hogy a kitelepített roma nemzeti kisebbség tagjai ellátásának és integrációjának folyamata a kitelepített személyek együttműködésével és aktív részvételével történjen, tiszteletben tartva a szükségleteiket és az őket érintő kérdésekről való döntéshozatalában a részvételi jogukat, beleértve az átköltöztetés és a társadalmi integráció módját, a polgároknak a nem formális településekről való kitelepítésének

nemzetközi szabványaival és irányelveivel összhangban. Sajnos, azon készség kifejezésének ellenére, hogy az ajánlás szerint járjanak el, a városi hatalom nem hajtotta végre a Biztos ajánlását.

Úgyszintén, az Esélyegyenlőségi Biztos a roma nemzeti kisebbséghez tartozás alapján történő hátrányos megkülönböztetés miatt két panaszt nyújtott be.

- Az első panasz a svrljgi Vasa Kenić ellen szólt, aki 2011. június 3-án a Szerbiai Rádió és Televízió újságírójának nyilatkozatot adott azon információ kapcsán, hogy J.M. öt gyermekkel beköltözik abba az épületbe, amelyben ő él: „Nem szolgálja a javunkat, hogy egy roma nő költözzön az épületünkbe. Sok gyermeke van, ő ... mit tudom én. Ez rendetlenség. A romák azok romák... Ön tudja, hogy van ez, nekik mindig van valamilyen külön településük, elkülönítve és ilyen dolgok.“ Ezt a mellékletet az RTS 2011. június 6-án sugározta. Ennek a panasznak az alapján jogerős ítéletet hoztak, amely megállapította a roma nemzeti kisebbséghez tartozó személy közvetlen hátrányos megkülönböztetésének súlyos formáját – a nemzeti hovatartozás alapján való egyenjogúság figyelmen kívül hagyását, a gyűlölet és türelmetlenség kiváltását és serkentését. A vádlottnak megtiltották, hogy a jövőben nyilatkozzon és ismertesse az álláspontjait, amelyekkel hátrányosan megkülönbözteti a roma nemzeti kisebbséget, meghagyták továbbá, hogy saját költségén a nemzeti példányszámmal megjelenő napilapban bocsánatot kérjen, valamint az ítéletnek a nemzeti példányszámban megjelenő napilapban való közzétételét, úgyszintén a vádlott költségén.
- A másik panaszt az M.D. gyorsétterem ellen nyújtották be, mert a biztonsági őr nem engedte meg a roma nemzetiségű gyermekeknek, hogy bemenjenek az étterembe egy asszonnyal, aki ételmezt szeretett volna ott vásárolni nekik. Az elsőfokú bíróság a 2012. október 30-i határozatában elvetette a panaszt, mivel a vádlónak nem volt meg azon személy jóváhagyása, aki állította, hogy közvetlen diszkrimináció cselekménye történt. Az Esélyegyenlőségi Biztos 2012. december 19-én megfellebbezte az elsőfokú bíróság határozatát és az eljárás a Belgrádi Felsőbíróságon van a fellebbezésről való döntés céljából. A szóban forgó eset kapcsán szabálysértési feljelentést is tettek.

Az Esélyegyenlőségi Biztos kérelmet nyújtott be **két szabálysértési eljárás** megindítására a roma nemzeti kisebbséghez tartozás alapján az oktatás és nevelés területén történt hátrányos megkülönböztetés miatt. Az egyik szabálysértési feljelentést az iskoláskor előtti intézmény és az iskoláskor előtti intézmény igazgatója ellen tette a Deževa-Vožegrnci településen Novi Pazarnál, az iskoláskor előtti előkészítő programot **külön csoportban és külön épületben** látogató kitelepített családokból való roma gyerekeknek a szerb és bosnyák nemzetiségű gyermekektől való szegregációja miatt. A másik szabálysértési feljelentést az általános iskola és az általános iskola igazgatója ellen tette ugyanabban a helységben a kitelepített családokból való roma gyerekek szegregációja miatt, akik az általános iskola első és negyedik osztályába külön osztályokban és külön épület-

ben járnak, elkülönítve a szerb és bosnyák nemzetiségű gyermekektől. Mindkét eljárás még mindig folyamatban van.

3.4. Hátrányos megkülönböztetés a rokkantság alapján

Az utóbbi években javult a rokkant emberek normatív kerete és megnövekedett a társadalmi láthatóságuk, de a rokkantak továbbra is rosszabb helyzetben vannak a többi polgárhoz viszonyítva. Hátrányos megkülönböztetésük jelen van a társadalmi és a magánélet valamennyi területén, de a legkifejezettebb a foglalkoztatás, az oktatás, a létesítmények és szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség és a lakhatás területén. A rokkantsággal élők helyzetét a nagy méretű munkanélküliségen, az alacsony oktatási szinten, a szegénységen, a politikai képviseltségük hiányán, az erőszaktól való veszélyeztetettségén, főként a rokkant nők esetében, az intézményesítéstől való kockázaton, valamint a közéleti létesítményekhez, közterületekhez és szolgáltatásokhoz való megnehezített hozzáféréseken keresztül mérhetjük fel.

Pozitív elmozdulást a fejlődésükben akadályozott és rokkant gyermekek oktatásának kérdésében a felzárkóztatási oktatás bevezetése jelentette⁵², ami lehetővé tette, hogy nagyobb számú gyermek iratkozhatson be rendes iskolákba, de még mindig gyakoriak a fejlődésükben akadályozott gyermekek hátrányos megkülönböztetésének esetei az olyan oktatásra való joguk érvényesítésében, amely figyelembe veszi az oktatási és nevelési szükségleteiket. Úgyszintén, előrelépés tapasztalható a foglalkoztatás területén is, de még sok figyelmet kell fordítani a rokkant személyek foglalkoztatására, mert a rokkant személyek teljes munkanélkülisége háromszor nagyobb, mint a többi lakos esetében.

A középületek és a közterületek megközelíthetősége továbbra is az egyik alapvető problémát jelenti a rokkant személyek egyenjogúságának érvényesítésében, habár elő van írva, hogy a középületeket és a közterületeket az akadálymentesítési szabványokkal összhangban kell kiépíteni⁵³. Számos létesítmény azonban továbbra is megközelíthetetlen, beleértve az állami szervek helyiségeit is, ami megnehezíti a rokkant személyek számos jogának érvényesítését és ellehetleníti a társadalmi felzárkóztatásukat.

Az Esélyegyenlőségi Biztos gyakorlatából

A legtöbb panasz a 2012. évben - 76 (19,2%), a rokkantság alapján való hátrányos megkülönböztetésre vonatkozott. A panaszok alapján megállapíthatjuk,

⁵² Az oktatási és nevelési rendszer alapjairól szóló törvény (Az SZK Hivatalos Közlönye, 72/09 i 52/11. szám)

⁵³ A tervezésről és építésről szóló törvény (Az SZK Hivatalos Közlönye, 72/09., 81/09 - helyr., 64/10 - AB határozat és 24/11. szám)

hogyan a rokkant személyek hátrányos megkülönböztetése továbbra is jelen van a társadalmi élet majdnem minden területén.

A panaszok teljes számából 20 panaszt a rokkantság alapján a közszolgáltatások nyújtásakor vagy a létesítmények igénybevételekor történt hátrányos megkülönböztetés miatt nyújtották be, 15 panasz a közhatalmat gyakorló szervek előtti eljárásra vonatkozott, míg 14 panasz a rokkantság alapján a munka és a foglalkoztatás területén történt diszkriminációra vonatkozott. Valamivel kevesebb panasz érkezett az egészségvédelem és a szociális védelem területén, valamint a rokkantsági és nyugdíjbiztosítás területén történt hátrányos megkülönböztetésre.

- A panasztevő rokkant személy, aki tolokocsival közlekedik, mert kvadriplégiában szenved, aminek következtében nem képes írni, hanem fakszimilével ír alá. Állítása szerint B. város Városi Közigazgatásában nem engedélyezték számára a fakszimile hitelesítését, hanem a bíróságra küldték, de a bíróságon is csak az osztályvezető közbenjárására kapott jóváhagyást a fakszimile hitelesítésére. E panasz alapján két elkülönített eljárást indítottak: B. város Városi Közigazgatása ellen, amelynek esetében megállapították, hogy hátrányos megkülönböztetést – a rokkant személyek egyenlő jogai és kötelezettségei elvének megsértését követte el, továbbá a bíróság ellen, amelynek esetében nem állapították meg, hogy diszkriminálta a rokkant személyt. A lefolytatott eljárások után, azt az ajánlást tettük ezeknek az állami szervezeteknek, hogy minden rokkant személynek, aki nem tud írni és emiatt fakszimilét kell használnia, tegyék lehetővé a fakszimile használatát a saját kezű aláírás helyett.

- A panasztevő állítása szerint rokkantsága alapján hátrányos megkülönböztetésben részesült a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal nyilvántartásába való bejelentkezésekor, mert először nem tették lehetővé számára a bejelentkezést és a beszélgetésen a jelbeszéd tolmácsának jelenlétét, ezután pedig sértő magatartást tanúsítottak iránta. Az eljárásban megállapították, hogy a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal B. város fiókintézetében foglalkoztatott hivatalos személyek megalázóan viselkedtek a panasztevővel szemben a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal nyilvántartásába való bejelentkezésekor, valamint hogy az ilyen bánásmódot az a tény váltotta ki, hogy rokkant személyről van szó, akinek jelbeszéd tolmácsra van szüksége. A véleményhez az ajánlatunkat is mellékeljük, amelyben meghagytuk, hogy a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal írásban kérjen bocsánatot M. G. -től, a hivatalos személyek nyugtalanító és megalázó eljárása miatt, továbbá minden szükséges intézkedést meg kell tenniük, hogy biztosítani tudják valamennyi rokkant ember számára a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal szolgáltatásainak igénybevételekor azt az eljárást, amely tiszteletben tartja az egyéni sajátosságokat és megakadályozza a közvetett és közvetlen diszkrimináció valamennyi formáját.

Az Esélyegyenlőségi Biztos az elmúlt évben **egy panaszt nyújtott be a rokkantság alapján való hátrányos megkülönböztetés miatt**. A panaszt M.A. vállalkozó 2012. október 2-án nyújtotta be, a P. c. üzlet tulajdonosa ellen, mivel ez a vendéglátóipari létesítmény visszautasította egy csoport fiatal rokkant személy kiszolgálását. A Belgrádi Első Alapbíróság 2013. január 22-én ítéletet hozott mulasztás miatt, amelyben teljes egészében elfogadta az Esélyegyenlőségi Biztos kereseti kérelmét.

A rokkantság alapján való hátrányos megkülönböztetés miatt a Biztos **intézkedések foganatosításának ajánlását tette az egyenjogúság érvényesítése céljából** Niš város Építési Igazgatósága Közvállalat ellen, amely ajánlás arra vonatkozott, hogy a városban újonnan kiépített és átalakított közterületek megközelíthetők legyenek a rokkant személyek számára, az előírt akadálymentesítési szabványokkal összhangban.

Tekintettel a rokkant személyeknek a társadalmunkban elfoglalt sajátos és kedvezőtlen helyzetére, akik közvetett és közvetlen diszkriminációt szenvednek el az élet majd minden területén, de a rokkantság alapján való hátrányos megkülönböztetésre benyújtott legnagyobb számú panasz miatt is, az Esélyegyenlőségi Biztos előkészítette az **első Külön Jelentést**, amely a rokkantsággal élők helyzetével foglalkozik.

3.5. Hátrányos megkülönböztetés a nemi hovatartozás alapján

A nemi hovatartozás alapján való hátrányos megkülönböztetés még mindig igen elterjedt Szerbiában, mind a közéletben, mind pedig a magánéletben. Az esemény, amely megjelölte ezt az évet is mindenesetre a meg nem tartott Büszkeségi Felvonulás volt 2012 októberében. Ebben az évben is a Büszkeségi felvonulás esemény előtt fokozottan felszínre kerültek azok a problémák, amelyekkel az LMBT közösséghez tartozók Szerbiában szembesülnek, ugyanakkor megnövekedett az LMBT személyek iránti negatív társadalmi állásfoglalás láthatósága is, a homofóbia, az intolerancia, a diszkrimináció és az erőszak, amelynek naponta ki vannak téve. Az LMBT populáció helyzetének sajátossága abban a tényezőben is megnyilvánul, hogy ők az egyedüli csoport, amelynek a nyilvános gyülekezési jogát elvitatják és amelyről az utóbbi években nyilvánosan folyik vita, a gyülekezési szabadság alkotmányos szavatolásának megléte ellenére is. A Büszkeség hete keretében egész sor rendezvényt tartottak abból a célból, hogy rámutassanak az LMBT populáció problémájára.

A 2012. szeptember 14-i **figyelmeztetésben**, kifejezésre jutott a nagy fokú aggodalmunk azon tény miatt, hogy három héttel a bejelentett Büszkeségi felvonulás és az ennek kapcsán bejelentett rendezvények előtt, mind számosabbak a fenyegetések, a gyűlöletbeszéd és az LMBT populáció elleni erőszak. Kiemeltük, hogy nyílt fenyegetésekkel és erőszakkal a félelem légköre alakul ki és serkenti a türelmetlenséget, a gyűlöletet és az ellenséges magatartást az LMBT személyek iránt, ami egy sajátos kísérlet, hogy alibit teremtsenek ahhoz, hogy ne tartsák

meg az idei évi Büszkeségi felvonulást. Kifejezésre juttattuk fenntartás nélküli támogatásunkat valamennyi LGBT személy iránt és kiemeltük, hogy az államnak és hatalmi szerveinek erőt és készséget kell mutatniuk, hogy megvédjék az alkotmányban szavatolt alapvető emberi jogokat, beleszámítva a békés gyülekezésre és a beszéd szabadságára való jogot is.

Ebben az évben 8 panaszt nyújtottak be a nemi hovatartozás alapján való hátrányos megkülönböztetés miatt, és csak egy esetben állapítottak meg diszkriminációt. Két eljárás még mindig folyamatban van, míg 6-ot a 2012-ben befejeződött. A nemi hovatartozás alapján való hátrányos megkülönböztetés miatti panaszok ilyen kis száma rámutat arra a tényre, hogy a diszkriminációnak e formája ellen még mindig nem tesznek elegendő feljelentést.

- Az L. szervezet panaszt nyújtott be dr. M. B. F. z. k. m. tanár ellen, „M. u.“ B-ben, amelyben állítják, hogy dr. M. B. tanár az egyetemistáknak tartott előadáson kijelentette, hogy a „homoszexualitás betegség és úgy kellene nyilván tartani, mint a gyomorfekélyt, és a homoszexualitást a nem megváltoztatásával kell gyógyítani.” A lefolytatott eljárás után az Esélyegyenlőségi Biztos azt a véleményt mondta ki, hogy dr. M. B. tanár a homoszexualitásról beszélt és ebben a szöveggörnyezetben említette a „betegség”, „gyógyítás” és „a nem megváltoztatása” szavakat, megkérdőjelezve ezáltal azon határozat megalapozottságát, amellyel azt eltávolították a betegségek jegyzékéről, és hozzájárult a megalázó és sértő környezet kialakításához az LGBT személyekkel szemben. A véleményhez azt az ajánlást is mellékeljük, hogy dr. M. B. tanár a jövőben fordítson gondot arra, hogy amit a hallgatónak mond a homoszexualitásról, az teljesen világos és egyértelmű legyen, bármilyen olyan lehetőség nélkül, hogy szavainak tartalmát tévesen értelmezzék, szem előtt tartva, hogy bizonyos pontatlan kijelentések hozzájárulhatnak az LGBT személyek iránti sztereotípiák, előítéletek és az intolerancia kialakulásához, megsértheti a méltóságukat és megalázó és sértő környezetet alakíthat ki a számukra.

3.6. Hátrányos megkülönböztetés a házassági és a családi státus alapján

A 2012. évben összesen 22 panasz érkezett a házassági és családi státus miatti hátrányos megkülönböztetés miatt.

- A panasztevő vásárolni indult a házastársával és a kisbabájával, amikor a K. helységben levő „M“ d.o.o. bevásárló létesítmény bejáratánál az alkalmazott megállította és közölte velük, hogy gyerekkocsival nem mehetnek be a létesítménybe. Mire a panasztevő megkérdezte, hogy van-e az üzletnek saját babakocsija amire a válasz az volt, hogy nincs. Ezután a panasztevő és a házastársa elhagyták a bevásárló létesítményt, mert megakadályozták őket a vásárlásban, amelyben a gyermekük biztonságban lehet. Megállapítást nyert, hogy a B. helységben levő „M“ d.o.o. üzlet A vásárlás és a vásárlók vásárláshoz való hozzáférhetőségének általános árusítási feltételeiben előírta a babakocsik letiltását az eladási létesítményben, ugyanakkor nem tette lehetővé, hogy a vásárlók más módon lépjenek be az eladási létesítménybe a gyerekekkel, mivel ez a vásárlói kategória családi státusa alapján hátrányos megkülönböztetésben részesül a szolgáltatások igénybe vétele lehetőségének tekintetében, ezért ezzel összhangban ajánlást adtunk ki, hogy biztosítani kell a gyermekekkel vásárolni érkező személyek zavartalan és biztonságos vásárlását.

A hátrányos megkülönböztetésre a házastársi és családi státus alapján, az Esélyegyenlőségi Biztos **panaszt** nyújtott **be Jagodina város ellen**, a házastársaknak járó pénzügyi segélyről Jagodina város Képviselő-testülete által 2010. december 23-án, 011-92/10-10-1. szám alatti meghozott határozat miatt. A határozat olyan követelményeket tartalmaz, amelyek a pénzügyi segély jogosultságtól indokolatlanul megfosztják a polgárok egyes kategóriáitól, éspedig: azokat, akik nem Jagodinán születtek, akiknek a házasságkötés előtt életközösségben született gyermekük van valamint azokat, akik a házasságkötés előtt életközösségben éltek. Az elsőfokú bíróság a 2012. január 17-i ítéletében, alaptalannak minősítve, elvetette az Esélyegyenlőségi Biztos kereseti kérelmét, amelyben kérte az alperestől, hogy A házastársaknak járó pénzügyi segélyről szóló határozatából törölje azokat a követelményeket, amelyekkel a pénzügyi segély jogosultságát indokolatlanul megvonták a polgárok egyes kategóriáitól, éspedig: azoktól, akik nem Jagodinán születtek, akiknek a házasságkötés előtti életközösségből van gyermekük, valamint azoktól, akik a házasságkötés előtt életközösségben éltek. Az Esélyegyenlőségi Biztos panaszának értelmében a Kragujevaci Fellebbviteli Bíróság a 2012. november 6-i határozatában megszüntette a Jagodinai Alapbíróság ítéletét és újbóli döntéshozatal céljából visszautalta. Mivel Jagodina város Képviselő-testülete a 2012. június 18-i ülésén meghozta A házastársaknak járó pénzügyi segélyről szóló határozat érvényességének megszüntetéséről szóló határozatot, az Esélyegyenlőségi Biztos visszavonta a panaszt ebben a jogi tárgyban és az eljárást megszüntették.

Az ezen határozat kapcsán, az Esélyegyenlőségi Biztos **benyújtotta az alkotmányosság és törvényesség elbírálására irányuló javaslatát**, de mivel Jagodina Város Képviselő-testülete meghozta A házastársaknak járó pénzügyi segélyről szóló határozat érvényességének megszüntetéséről szóló határozatot, az Esélyegyenlőségi Biztos 2012. júliusában visszavonta az alkotmányosság és törvényesség elbírálására irányuló javaslatát.

3.7. Hátrányos megkülönböztetés a vagyoni állapot alapján

A vagyoni állapot alapján 22 panasz érkezett, amelyből 4-4 panasz a közhatalmi szervek előtti eljárásokra, a munkaviszonyra és a foglalkoztatási eljárásra, valamint az oktatásra és a szakmai továbbképzésre vonatkozik. A vagyoni állapotot alapul hozták fel ezekben a panaszokban, főként a hátrányos megkülönböztetéshez még némely alap felsorolásával. A panasztevők állítása szerint bizonyos jogokat megvonnak tőlük éppen a rosszabb vagyoni állapot miatt, de a panaszok alapján indított eljárások folyamán nem volt bizonyíték, amely alátámasztotta volna ezeket az állításokat.

3.8. Hátrányos megkülönböztetés az életkor alapján

Az életkor alapján való hátrányos megkülönböztetés miatt 31 panasz érkezett. A legtöbb a munka és a foglalkoztatás területét, sokkal kevesebb pedig az egészségvédelem és a szociális védelem területét érintette.

- A panasztevő állítása szerint a kötelező egészségbiztosítás terhére előírt és kiadott gyógyszerek fajtájáról szóló szabályzatban fel vannak sorolva bizonyos gyógyszerek, amelyek kiadására a biztosított személy életkorától függő korlátozást írtak elő. Ugyanis, az áttétes prosztata rákban szenvedő 75 évnél idősebb betegek, valamint a mellrákban megbetegedett nők esetében, az egészségügyi kasztrációs hatású gyógyszereket nem kaphatják meg a 40 évnél idősebbek a kötelező egészségbiztosítás terhére, hanem azt a saját költségükön kell beszerezniük. A panasz szerinti eljárás még mindig folyamatban van.

Egy intézkedés ajánlást adtunk ki az egyenjogúság érvényesítése céljából, amelyben Šabac város Közkórházának azt az ajánlatot tettük, hogy módosítsa a munkaviszony létesítésének folyamatáról szóló szabályzatát, és pedig abban a részben, amelyben előírja a jelöltek életkorára vonatkozó kritériumokat és pontozást.

3.9. Hátrányos megkülönböztetés a politikai, szakszervezeti és egyéb szervezetekben való tagság alapján

A 2012. év folyamán 26 panasz érkezett a politikai, szakszervezeti és egyéb szervezetekben való tagság alapján történő hátrányos megkülönböztetés miatt, amelyből 18 a munkaviszonyra és a foglalkoztatásra vonatkozott.

- A panasztevő állítása szerint Š. város hátrányosan megkülönbözteti, mert nincs lehetősége érvényesíteni a városi határozatban a rokkant személyek számára a kommunális szolgáltatások számlájának szubvencionálására előírt jogát, és pedig azért, mert nem tagja a rokkant személyek bizonyos egyesületének. Ugyanis, a városi határozatok értelmében csak a rokkant személyek meghatározott egyesületeinek tagjai érvényesíthetik a szóban forgó jogot. Megállapítást nyert a hátrányos megkülönböztetés a rokkant személy esetében az egyesületben való tagság alapján, a város pedig azt az ajánlást kapta, hogy megfelelő intézkedéseket kell foganatosítania, hogy lehetővé tegye valamennyi rokkant ember számára, hogy egyenlő feltételekkel érvényesítse a kommunális szolgáltatások számlái szubvencionálásának jogát, tekintet nélkül arra a tényre, hogy tagjai-e a rokkant személyek valamelyik egyesületének.

- A panasztevő állítása szerint a szakszervezeti bizottság tagja volt, de a munkáltató a szakszervezeti bizottság hét tagját elbocsátotta, oly módon, hogy működésbe helyezte a biankó munkaviszonyról szóló szerződések megegyezés szerinti megszakítását. A Bíróság megállapította, hogy a felmondás törvénytelen volt, viszont az a tény váltotta ki, hogy a panasztevő szakszervezeti képviselő volt. A bírósági eljárás befejezése és panasztevőnek a munkahelyére való visszahelyezése után a munkáltató nem teszi lehetővé a munkát, hanem folyamatosan kapja kézhez a hazaküldési meghagyásokat. Az Esélyegyenlőségi Biztos előtti eljárásban megállapítást nyert, hogy a panasztevőtől megvonták a lehetőséget, hogy a munkahelyén hosszabb időszakon át dolgozzon és teljesítse munkafeladatait, amelyért fizetést kap, ezért ezen a módon egyenlőtlen helyzetbe került a többi foglalkoztatotthoz viszonyítva, akiknek lehetőségük van, hogy a munka alapján pénzbeli térítést kapjanak. A munkáltató számára ajánlást adtunk ki, hogy tegye lehetővé a panasztevő számára a munka végzését munkahelyén a többi foglalkoztatottal azonos feltételekkel.

3.10. Hátrányos megkülönböztetés a vallási és politikai meggyőződés alapján

A társadalmi élet különböző területein vallási vagy politikai meggyőződés alapján történt hátrányos megkülönböztetés miatt 32 panaszt nyújtottak be. Érdekesebb, hogy 13 panaszt egy civil társadalmi szervezet nyújtott be, és valamennyi az ateisták hátrányos megkülönböztetésére vonatkozott. Két panasz kapcsán azt a véleményt fogalmaztuk meg, hogy nem történt hátrányos megkülönböztetés cselekménye, míg a szervezet által benyújtott többi panaszban nyilvánvaló volt, hogy nem sérültek a jogok A diszkrimináció tilalmáról szóló törvény értelmében, mert a panasztevők rámutattak a szekularitás elvének megsértésre.

- A K. Egészségügyi Központ ellen benyújtott panasz a pravoszláv templomnak a kórházi telken való kiépítésére vonatkozott. A panasztevők véleménye szerint ezzel K. valamennyi polgárát hátrányosan megkülönböztetik, akik nem pravoszláv keresztények és akik az Egészségügyi Központban dolgoznak vagy ott gyógykezelik őket. A panasz állítása szerint ily módon az Egészségügy Központ "pravoszlávnak definiálja magát és ezt a vallást alakítja ki, mint kötelezőt, ezzel pedig közvetlenül sérti valamennyi foglalkoztatottat és beteget" és előnyben részesíti a pravoszláv vallású polgárokat.

- A K. város Képviselő-testülete elleni panasz a K. bejáratánál pravoszláv kereszt emelésére vonatkozott, a panasztevők véleménye szerint ezzel K. valamennyi nem pravoszláv hitvallású polgárát hátrányosan megkülönböztetik, ezzel K. város pravoszláv városnak definiálja magát és egy vallást alakít ki állami és kötelező vallásként.

- Az N.S. város Képviselő-testülete tagjai elleni panasz egy vallási főmél-tóság hivatalos látogatására vonatkozott. A panasztevők véleménye szerint, a képviselő-testületi tagok ezzel hátrányosan megkülönböztettek minden nem pravoszláv hívő embert.

3.11. Hátrányos megkülönböztetés egyéb személyi sajátosságok alapján

A 2012. évben nem volt panasz a genetikai tulajdonságok alapján, míg a büntetett előélet, a felmenők, a születés, a faj, a nyelv, a küllem, a bőr szín és az állampolgárság alapján összesen 17 panasz érkezett.

- A Szerb Köztársaság Belügyminisztériumának Rendőri Alapképzési Központjában a szakmai továbbképzés hallgatóinak kiválasztásával foglalkozó bizottság elvetette a Z. helységből való M.S. jelöltnek a Rendőri Alapképzési Központ VII. és VIII. osztályába való beiratkozására vonatkozó pályázati jelentkezését, mert állításuk szerint, nem bizonyította be, hogy nincs kettős állampolgársága. Az M.S. jelentkezését visszautasították az állampolgárság tekintetében való feltétel állítólagos hiánya miatt, ám a határozat nem valamilyen megállapított tényen vagy bizonyítékon alapul, hanem azon feltételezésen, hogy M.S.-nek kettős állampolgársága van, mert csak 1998-ban jegyezték be a jugoszláv állampolgárok törzskönyvébe. Az ilyen eljárással a bizottság M.S.-t hátrányosan megkülönböztette feltételezett személyes sajátossága – kettős állampolgársága alapján.

A benyújtott 31 panaszban alapként valamilyen személyes sajátosságot soroltak fel, amely nem szerepel kifejezetten A diszkrimináció tilalmáról szóló tör

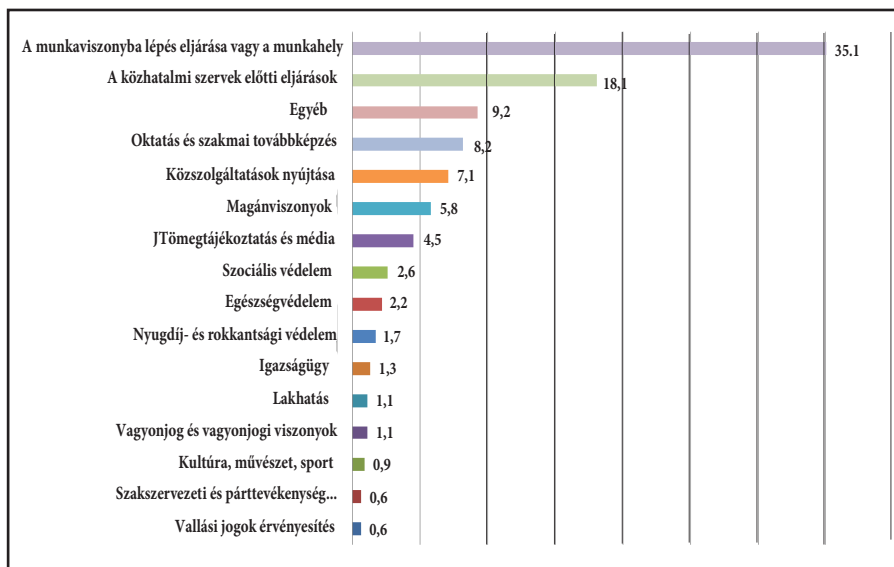
vényben (nyugdíjas, állami tisztviselő, kitelepített személy, menedékjog igénylők és hasonló).

- J.M. panaszja szerint eljárva megállapítást nyert, hogy B. város polgármesterének határozatában, amelyeknek alapján negyedévenként 4000, 00 dináros pénzbeli segílyt kell kifizetni a nyugdíjasoknak, akiknek lakhelye B. város területén van és a havi nyugdíjbevételük nem haladja meg a 13.000,00 dinárt, ám a pénzbeli segílyre való jogosultságot csak azoknak a nyugdíjasoknak ismerik el, akik a szolgálati idejüket teljes egészében a Szerb Köztársaságban töltötték el, mivel azokat a nyugdíjasok, akik a szolgálati idejüket arányosan más államokban töltötték el, ugyanazon helyzetben vannak, illetve a lakhelyük B. város területén van és a teljes havi nyugdíjbevételük 13.000,00 dinárnál kevesebb, hátrányos megkülönböztetést szenvednek el.

3.12. A társadalmi viszonyok területére vonatkozó panaszok

A 2012. év folyamán átvett panaszok a munkaviszony és a foglalkoztatás területére (35,1%), a közhatalmi szervek előtti eljárásokra (18,1%), A diszkrimináció tilalmáról szóló törvényben nem kifejezetten felsorolt területekre (9,2%), az oktatásra és a szakmai továbbképzésre (8,2%), közszolgáltatások nyújtására és a létesítmények és közterületek felhasználására (7,1%), a magánviszonyokra (5,8%), a tömegtájékoztatásra és a médiára (4,5%) és a társadalmi viszonyok egyéb területére vonatkoztak (a panaszok egyenkénti százaléka 3%-nál kevesebb).

Grafikon: A hátrányos megkülönböztetés területe

3.12.1 Munka és foglalkoztatás

A 2011. évhez hasonlóan ebben az évben is legtöbb panasz a munkaviszony és a foglalkoztatás alkalmával történt hátrányos megkülönböztetés miatt érkezett be. Ezen a területen a panaszokat A diszkrimináció tilalmáról szóló törvényben felsorolt majdnem valamennyi személyi sajátosság alapján nyújtották be. **Összesen 163 panaszt vettünk át** (35,1%), ebből 80-at férfiak, 73-at pedig nők nyújtottak be, két panaszt elektronikus úton, a nem feltüntetése nélkül és 8 panaszt jogi személyek/szervezetek nyújtottak be.

A panaszok elemzése mutatja, hogy a munka és a foglalkoztatás területén a polgárok számos problémával szembesülnek, a hátrányos megkülönböztetésnek pedig a nők vannak leginkább kitéve, főként a terhes és a gyermekágyas nők, valamint a rokkant és az idősebb személyek.

- A panasztevő nő véleménye szerint a munkáltatója hátrányosan megkülönbözteti a neme, a házastársi és családi státusa miatt, tekintettel arra, hogy a gyermekgondozási szabadságról való visszatérése után alacsonyabb rendű munkára helyezték. A munkáltatótól kikértük valamennyi dolgozó nő névjegyzékét, akik az utóbbi három évben szülési szabadságon voltak, azzal az információval, hogy melyik munkahelyeken dolgoztak a szülési szabadságra és a gyermekgondozási szabadságra való távozásakor, és melyik munkahelyre tértek vissza a szabadság letelte után, valamint melyik munkahelyen vannak a munkára való visszatérést követő hat hónap után. A megküldött dokumentációba való betekintéssel megállapítást nyert, hogy az utolsó három hónapban 89 dolgozó nő használta ezt a szabadságot, amiből 31 dolgozó nő még mindig szülési szabadságon van. Figyelembe véve a dolgozó nők helyzetét, akik a szülési szabadság után visszatértek a munkaviszonyba, megállapítást nyert, hogy az összesen 58 munkavállaló nő közül 14-et helyeztek át alacsonyabb rangú munkahelyre a szülésszabadságról való visszatérésük után, ami 24,14%-ot tesz ki. Ehhez a számhoz hozzáadhatjuk a 18 foglalkoztatott nőt, akik a szülési szabadságra való távozás előtt alacsonyabb munkahelyeken dolgoztak (pénztárosok, takarítónők és kávéfőző nők), a szabadságról való visszatérésük után pedig nem is lehetett őket áthelyezni alacsonyabb rendű munkahelyre. E panasz és a megküldött adatok alapján, stratégia pert indítottak.

A munkaviszony területéről való panaszok többsége azonban A diszkrimináció tilalmáról szóló törvény tekintetében alaptalan volt. Ez a tény rámutat arra, hogy a polgárok külön érzékenyek azokra a helyzetekre és eseményekre, amelyek a munkaviszonyból eredő jogok érvényesítésével vannak kapcsolatban, valamint hogy ezen a területen sokkal inkább készek jogaik védelmét kérni. Másrészt, ezen a területen is megmutatkozott, hogy hiányosak az ismeretek magának a diszkriminációnak a fogalmáról, illetve, hogy számos panasztevő a nem egyenlő elbírálást diszkriminációnak tekinti. Az eljárások nagy számában, amelyekben A diszkrimináció tilalmáról szóló törvény értelmében nem sértették meg a jogot, a panasztevőket tájékoztatni kell azokról a lehetőségekről, ame-

lyekkel a munkaviszonyt, a munkahelyen való bántalmazás megakadályozását szabályozó jogszabályok alapján rendelkeznek, vagy pedig más illetékes szervhez kell utalni őket.

- A panasztevő nő panaszt tett P. város E.T. iskolája és annak igazgatója ellen, a foglalkoztatás folyamán a rokkantság alapján való diszkrimináció miatt. Feltűntette, hogy pályázott a munkahelyre, megvoltak a megfelelő szakképesítései, de az igazgató a pályázat értelmében másik jelöltet választott. A panasztevő véleménye szerint rokkantként elsőbbsége van a foglalkoztatás alkalmával, illetve az iskola igazgatója köteles A rokkant személyek professzionális rehabilitációjáról és foglalkoztatásáról szóló törvény alapján őt foglalkoztatni, mert rokkant.

A foglalkoztatás alkalmával, illetve a szabad munkahelyek meghirdetése alkalmával történő hátrányos megkülönböztetés miatt, **az egyenjogúság érvényesítése céljából ajánlást fogalmaztunk meg, amelyet álláshirdetéseket közlő 12 internetes portál** címére küldtünk meg. Az ajánlásban az áll, hogy ne közöljenek olyan álláshirdetést, amely a munkavállaláshoz diszkriminatív feltételeket követel, és pedig a nemre, az életkorra, a jelölt külsejére vagy valamilyen más személyi tulajdonságára vonatkozóan. Kivételt képez az olyan munkára vonatkozó álláshirdetés, amelynek természete vagy pedig a munkafeltételek miatt a személyi sajátosság tényleges és döntő feltétele a munkavégzésnek, ha az ezzel elérni kívánt cél indokolt. Úgyszintén valamennyi szükséges intézkedés foganatosítását is ajánlottuk, hogy megakadályozzuk az olyan álláshirdetés közzétételének lehetőségét, amely ellentétes a törvénnyel és diszkriminatív feltételeket tartalmaz a foglalkoztatás tekintetében.

Úgyszintén, az Esélyegyenlőségi Biztos 2012. augusztus 9-én **ajánlást küldött a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatalhoz**, hogy ne közöljenek olyan álláshirdetéseket, amelyek a foglalkoztatás diszkriminatív feltételeit tartalmazza, valamint amelyek a nemre, az életkorra, a jelölt külsejére vagy valamilyen más személyi sajátosságára vonatkozik. Kivételt képez az olyan munkára vonatkozó álláshirdetés, amelynek természete vagy pedig a munkafeltételek miatt a személyi sajátosság tényleges és döntő feltétele a munkavégzésnek, ha az ezzel elérni kívánt cél indokolt. A diszkrimináció tilalmáról szóló törvény 16. szakaszának 3. bekezdésével és A Munkatörvénykönyv 22. szakaszával összhangban indokolt. Úgyszintén, valamennyi szükséges intézkedés foganatosítását is ajánlottuk, hogy megakadályozzuk az olyan álláshirdetés közzétételének lehetőségét, amely ellentétes a törvénnyel és diszkriminatív feltételeket tartalmaz a foglalkoztatás tekintetében.

3.12.2. A közhatalmi szervek eljárása

A közhatalmi szervek előtti eljárásban való diszkrimináció miatt 18,1% panaszt nyújtottak be. Leggyakrabban a helyi önkormányzati egységek és a városok, a minisztériumok és az egészségügyi intézmények ellen érkezett panasz.

- A rokkant emberek egyesülete panaszt nyújtott be két elsőfokú és másodfokú orvosi bizottság ellen, amelyeknek a rokkant személyek gépjárművezetői testi és szellemi alkalmasságát kell megállapítaniuk.. Az egyesület a panaszban azt állítja, hogy két rokkantsággal élő személy a lakóhely szerint illetékes orvosi bizottsághoz fordult, a gépjármű vezetéséhez szükséges testi és szellemi alkalmasságról szóló bizonylat megszerzése céljából. Mindkettő a maga illetékes elsőfokú bizottságától olyan bizonylatot kapott, hogy nem alkalmas az adaptált gépjármű vezetésére. Ezután mindketten a lakóhelyüktől eltérő, másik város elsőfokú orvosi bizottságához fordultak, amelytől megkapták a bizonylatot, hogy képesek vezetni az adaptált gépjárművet. Tekintettel arra, hogy a különböző elsőfokú bizottságoktól ellentétes orvosi bizonylatot kaptak, a másodfokú orvosi bizottság mindkét esetben meghozta a végleges leletet és véleményt, éspedig oly módon, hogy mindkét személyt tartósan alkalmatlannak nyilvánította a gépjármű vezetésére. A lefolytatott eljárásban megállapították, hogy az orvosi bizottságok különböző eljárása a rokkantsággal élők hátrányos megkülönböztetését jelenti, ezért olyan ajánlást fogalmaztunk meg az orvosi bizottságok számára, hogy hangolják össze a gyakorlatot a rokkant személy azon testi és szellemi alkalmasságát megállapító orvosi bizonylatok kiadása alkalmával, hogy alkalmasak gépjárműt vezetni, valamint, hogy az ezen bizonylatok kiadásakor szem előtt kell tartaniuk a modern segédtechnológiák vívmányait.

- Svrljig község Képviselő-testülete 2011. szeptember 15-én 400-136/2011-01. szám alatt határozatot hozott a házaspárok finanszírozásáról, amely előírja a házastársak egyszeri pénzügyi segélyhez való jogosultságát, amelyet számukra egyenlő részben kell kifizetni házasságkötésük után, éspedig 100.000,00 dinár összegben, a falun élő házastársak esetében pedig 150.000,00 dinár összegben. Svrljig község Képviselő-testülete ezzel a határozatával megsértette az egyenlő jogok és kötelezettségek elvét, amivel Svrljig község polgárainak egyes kategóriájával szemben hátrányos megkülönböztetést alkalmaz a személyi sajátosságuk – lakóhelyük és házassági státusuk alapján. Svrljig községhez olyan ajánlást intéztünk, hogy iktassa ki azokat a feltételeket, amelyek megsértették az egyenlőség elvét a pénzügyi segélyre jogosultság megvonásával.

A Szerb Köztársaság Nemzetgyűléséhez két ajánlást intéztünk a következő egyenjogúságok érvényesítésére irányuló intézkedések foganatosítása céljából: 1) ajánlást fogalmaztunk meg, hogy a meghatalmazásával összhangban valamennyi szükséges intézkedést tegyen meg, és biztosítsa a Szerb Köztársaság Nemzetgyűlésének a nemzetközi parlamenti intézményekhez látogató valamennyi küldöttségének összetételében a kevésbé képviselt nem 30%-os jelenlétét, éspedig A nemek egyenjogúságáról szóló törvény 38. szakaszának 2. bekezdésével összhangban, valamint 2) tegyen meg minden szükséges intézkedést annak biztosítása végett, hogy valamennyi parlamenti bizottság összetételében arányosan legyenek képviselve a kevésbé képviselt nemű személyek, összhangban a férfiak és a nők egyenjogúságának és az állami szervek azon kötelességének alkotmányos szavatolásával, hogy előmozdítsák az esélyegyenlőségi politikát.

3.12.3. Szolgáltatásnyújtás, a létesítmények és a közterületek használata

Az elmúlt évben 33 panaszt nyújtottak be a szolgáltatásnyújtás és a létesítmények és közterületek használatának területéről. A középületek és közterületek használatára vonatkozó panaszokat szinte kizárólag a rokkantság alapján való hátrányos megkülönböztetés miatt tették, míg a szolgáltatásnyújtás kérdésében a diszkrimináció alapjaként, egyben személyes sajátosságokat soroltak fel.

- Az N. városból való O.ly.p. a rokkant személyek néhány egyesületének nevében és jóváhagyásával, panaszt nyújtott be N. város és D. KV ellen N. város négy utcájában az útpadka eltávolításának, illetve használathoz alkalmazásának elmulasztása miatt. Megállapítást nyert, hogy az útpadkáknak a közlekedéshez való illesztése N. város D.z.i. hatáskörébe tartozik, ezért az egységes eljárás lefolytatása nyomán meghozott vélemény szerint diszkrimináció történt. Az N. város D.z.i.-hez küldött ajánlásunk értelmében biztosítaniuk kell az utcák megközelíthetőségét, hogy a tolószéssel közlekedő valamennyi rokkant személy számára lehetővé tegyék a zavartalan mozgást és a közterületek használatát.

- A panasztevők S. város Városi Tanácsának határozatában azt kifogásolják, hogy előírja az S. város területén élő 65 évnél idősebb emberek ingyenes utazását, mert a határozat alkalmazásával az S.t. KV, a szóban forgó határozat végrehajtásában illetékes vállalat, a peremvárosban élő 65 évnél idősebb polgároktól megvonja az ingyenes utazáshoz való jogot, az ingyenes utazást ugyanis csak a városi településeken élő polgároknak teszi lehetővé. Megállapítást nyert, hogy nem történt hátrányos megkülönböztetés S. város polgáraival szemben a lakóhelyük alapján, azért mert a határozatban az áll, hogy a előírt feltételeknek eleget tevő valamennyi személy jogosul az ingyenes városi közlekedés igénybe vételére, tekintet nélkül arra, hogy a városi vagy a peremvárosi településen él.

3.12.4. Tömegtájékoztatás és média

A tömegtájékoztatás és a média területén elkövetett diszkrimináció miatt 21 panasz érkezett. A panaszok főként a nyomtatott sajtóban megjelent szövegekre vonatkoztak, néhány panaszt pedig az internetes oldalakon és a közösségi hálózatokon való közzétételek miatt nyújtottak be.

- A „Csak a tolvajok szorgalmasak“ elnevezésű szerzői szövegben, amelyet P. napilap közölt le, nyugtalanító, megalázó és a roma nemzeti kisebbség tagjainak méltóságát sértő eszmék és álláspontok jutottak kifejezésre, ellenséges, megalázó és sértő légkört teremtve. A P. napilapnak azt az ajánlatot közvetítettük, hogy nyilvános bocsánatkérést kell intéznie a roma nemzeti kisebbséghez, a “Csak a tolvajok szorgalmasak” elnevezésű szöveg tartalma miatt.

- A B. napilaphoz azt az ajánlást továbbítottuk, hogy többé ne közöljenek a nőket becsmélő és az előítéleteket és a társadalmi mintákat támogató szövegeket, amelyek a nemek sztereotípiás szerepeiken alapulnak, mellékleteikkel inkább járuljanak hozzá a sztereotípiákat, az előítéleteket és a nőekkel szembeni diszkriminációt feltételező minták, szokások és gyakorlat megváltoztatásához.

3.12.5. Oktatás és szakmai továbbképzés

A 2012. év folyamán 38 panaszt nyújtottak be az oktatás és a szakmai továbbképzés területén történt hátrányos megkülönböztetés miatt. A panaszok rámutatnak az oktatás területén felmerülő nagyszámú problémára, főként a marginalizált csoportokból való gyermekek(roma gyermekek, a fejlődésükben akadályozott gyermekek) esetében. Néhány panasz a roma gyermekek hátrányos megkülönböztetésére vonatkozott az iskolában, valamint a roma gyerekek szegregációjára az általános iskolákban és egy iskoláskor előtti intézményben. Igen aggasztó, hogy az oktatásban szegregálják a roma gyerekeket, és pedig teljes mértékben nyíltan az egyes olyan intézményekben, mint amilyenek az Aleksandar Stojanović Leso Általános Iskola és a Mladost Iskoláskor Előtti Intézmény Novi Pazar – Deževó, Blaževó-Vožegrnci faluban, amelyekben a széttelepített roma családok gyerekei külön épületben levő tagozatokon vannak elkülönítve, míg néhány más iskolában rendszerbeli probléma áll fenn.

- A panaszban az áll, hogy N. városban a V.K. ÁI. tanulóinak több mint 90%-át roma nemzetiségű gyermek, és egy-egy korosztályban mindössze két-három gyermek nem roma. Habár nem nyert megállapítást a roma gyerekek hátrányos megkülönböztetése, ajánlást tettünk N. város Oktatási, Művelődési és Sport-ügyi Igazgatóságának, hogy a V.K. ÁI.-val, az Oktatási, Tudományos és Technológiai Fejlesztési Minisztériummal, továbbá a civil társadalom képviselőivel együttműködésben kezdjék meg egy átfogó intézkedési terv előkészítését, amelynek realizálásával megoldható a roma gyerekek szegregációjának, illetve túl nagy számának problémája az N. város V.K. ÁI. többi gyerekeihez képest, összhangban A romák Szerb Köztársaságban való helyzetének előmozdítására vonatkozó stratégiával. Az ilyen intézkedési terv végrehajtásával, hosszú távon meg lehetne változtatni a helyzetet a V.K. ÁI. -ban. N. város pedig más városok és községek számára is követendő pozitív példaként szolgálhatna.

4. Együttműködés és az egyenjogúság hirdetése

A 2012. év folyamán, az esélyegyenlőségi biztos és a Biztosi Hivatal foglalkoztatottjai a közhatalmi szervek és a civil társadalmi szervezetek által szervezett számos hazai és nemzetközi konferencián és kerekasztal-értekezleten, nyilvános vitán és meghallgatáson, szakmai összejövetelen és szemináriumon vettek részt. Úgyszintén, számos előadást és bemutatót tartottak a Biztos intézményéről Szerbia-szerte. Az Esélyegyenlőségi Biztos képviselőinek részvételével megtartott összejövetelek, nyilvános események, kerekasztal-értekezletek és konferenciák teljes áttekintése a Biztos 2012. évi rendes éves jelentésének integrális szövegében található.

Az Esélyegyenlőségi Biztosnak a 2012. évben is jó együttműködést folytatott a többi független állami szervvel, főként pedig a Polgári Jogvédővel. 2012 derekán megalakult a Polgári Jogvédő és az Esélyegyenlőségi Biztos két közös munkacsoportja, éspedig:

1) A rokkant személyeknek a jogi forgalomban és a közhatalmi szervek előtti eljárásokban való helyzete tekintetében jelentős jogszabályok elemzésével foglalkozó munkacsoport – azzal a feladattal alakult, hogy azonosítsa és elemezze a törvényi jogszabályokat, amelyek jelentősek a rokkant személyek jogi forgalomban való részvételére, valamint a bírósági eljárásokban és más közhatalmi szervek előtti eljárásokban való jogainak védelmére. A munkacsoportot a rokkantsággal élő személyek védelmével foglalkozó civil társadalmi szervezetek képviselői alkotják, a közös munka célja pedig a terület jogszabályainak módosítására és kiegészítésére vonatkozó konkrét javaslatok megfogalmazása;

2) *A transznmű személyek jogi helyzetének tekintetében jelentős jogszabályok elemzésével foglalkozó munkacsoport* - azzal a feladattal alakult, hogy azonosítsa és elemezze a hazai, a regionális és nemzetközi jogszabályokat és szabványokat ezeken a területeken. A munkacsoport tagjai többéves tapasztalattal rendelkező szakemberek, munkájuk célja pedig Szerbiában a transznmű személyek helyzetének előmozdításához hozzájáruló ajánlások és törvénymódosítások konkrét javaslatainak megfogalmazása.

A Polgári Jogvédővel együttműködésben és az Egyesült Nemzetek Szerbiai Gyermekvédelmi Alapjának (UNICEF) támogatásával, 2012. november 28-a és 30-a között Antal falván szemináriumot tartottak a gyermekek részére *Szerbia: a diszkriminációról!* elnevezéssel. A szemináriumon részt vett a Polgári Jogvédő fiatal tanácsosainak panelje és egy csoport gyerek, akik az elkövetkező időszakban képviselni fogják az esélyegyenlőségi biztosok fiatal csoportját.

Ebben az évben is folytatódott az együttműködés a közhatalmi szervekkel. Az esélyegyenlőségi biztos és az Esélyegyenlőségi Biztos Hivatalában foglalkoztatottak más állami szervek által szervezett különféle tevékenységekben vettek

részt mint amilyenek a nemzeti konzultációk, szakmai csoportok összejövetelei és a munka jellegű összejövetelek.

A 2012. év folyamán előmozdították az Esélyegyenlőségi Biztos együttműködését a bírósági hatalom képviselőivel. A Törvénytől több: A diszkrimináció ellenes törvényhozás és egyenjogúság hirdetése és megvalósítása Szerbiában elnevezésű progressz projektum keretében két tréninget tartottak az igazságügyi szervek képviselői számára, a diszkriminációval szembeni védelem területén a kapacitások növelése és az ismeretek bővítése céljából.

Az Egyesült Nemzeteknek a nemi egyenjogúsággal és a nők megerősítésével foglalkozó ügynökségével együttműködésben (UN WOMEN), a szerbiai iroda, amellyel az Esélyegyenlőségi Biztos Egyetértési memorandumot írt alá, folytatódott az együttműködés a helyi önkormányzatokkal. 2011-ben 10 községet és várost⁵⁴ választottak ki, amelyekben a nemi egyenjogúságról kezdődött együttműködés a helyi hatalommal, a helyi mechanizmusokkal és az ingyenes jogsegélyt nyújtó irodákkal. Az ilyen közvetlen együttműködés célja az Esélyegyenlőségi Biztosnak a polgárokhoz, főként a nőkhöz való nagyobb fokú hozzáférhetőségének biztosítása, a helyi mechanizmusoknak a nemi egyenjogúságról való jobb tájékozottságán, valamint az ingyenes jogsegélyt nyújtó irodák révén, a Biztos mandátumáról és a nemi alapú hátrányos megkülönböztetés megakadályozásában elfoglalt szerepéről.

A 2012. év folyamán, még jobban megerősödött az együttműködés a regionális és nemzetközi szervezetekkel és intézményekkel. A szerbiai nemzetközi szervezetekkel és azok szakosított testületeivel már kialakított együttműködésen kívül, valamint az EQUINET, az egyenjogúsági testületek európai hálózatában való tagság keretében folytatott rendszeres tevékenység végrehajtásán kívül, a Biztos intézménye együttműködést hozott létre és partnerségi kapcsolatot alakított ki más szervezetekkel is. A tanulmányi utak és a munka jellegű összejövetelek hozzájárultak a külföldi partnerekkel való tapasztalatcseréhez és az intézmény kapacitásának növeléséhez.

A 2012. év folyamán a Biztos intézménye két nemzetközi összejövetelt szervezett:

1) *Kerekasztal-értekezlet a diszkriminációs eljárásokban való bizonyítási terhekről*, erre a regionális összejövetelre 2012. május 11-én került sor, amelyen Horvátországból, Bosznia-Hercegovinából, a Bosznia Szerb Köztársaságból,

⁵⁴ A helyi önkormányzatokat az előzőleg meghatározott kritériumok alapján választották ki, mint amilyenek a földrajzi fedettség, a nemi egyenjogúsági helyi mechanizmusainak és az ingyenes jogsegélynyújtó irodák kapacitásai, a községnek az emberi jogok és a nemi egyenjogúság védelmére való elkötelezettsége, az eddigi tevékenység, a láthatósági szint és az előzetes együttműködés a Biztossal.

Montenegróból és Szerbiából a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelemmel foglalkozó független testületek képviselői vettek részt. Az összejevetelen szó volt az egyenjogúsággal foglalkozó testületek leendő régiós együttműködéséről

2) *A média és az egyenjogúság* elnevezésű nemzetközi konferenciát 2012. október 19-én tartották meg, amelyen részt vettek a hazai média újságírói, a műhelymunka előadói és vezetői pedig tekintélyes hazai és külföldi szakemberek voltak.

4.1. A civil társadalom szervezeteinek a diszkrimináció helyzeti tesztelésére irányuló kapacitásának fejlesztése

A diszkrimináció tilalmáról szóló törvény, összhangban a nemzetközi diszkrimináció-ellenes szabványokkal, megállapítja a bizonyítási teher újrafelosztásáról szóló külön szabályokat, de a diszkrimináció önkéntes kivizsgálásának, az ún. helyzeti tesztelésnek a lehetőségét is szabályozza.

A helyzeti tesztelés kísérleti, szándékosan kialakított helyzetet képez, amelynek célja, hogy ellenőrizzék, tapasztalható-e vagy sem hátrányos megkülönböztetés bizonyos társadalmi helyzetben. Azokban a helyzetekben kell alkalmazni, amikor fennáll a gyanú, hogy hátrányos megkülönböztetés történt, de első látásra nem ismerhető fel.

Szem előtt tartva azt a tényt, hogy a civil társadalmi szervezetek a hátrányos megkülönböztetés elleni harc jelentős szereplői és stratégiai partnerei az Esélyegyenlőségi Biztosnak, 2012 augusztusában pályázatot hirdettek a civil társadalmi szervezetek számára pénzeszközök odaítélésére a diszkrimináció helyzeti tesztelésének végrehajtása céljából. A cél maguknak a szervezetek kapacitásának az erősítése, valamint a Szerb Köztársaság területén a diszkrimináció helyzeti tesztelése kezdeti mechanizmusainak kialakítása.

A pályázatra 66 civil társadalmi szervezet jelentkezett, a szervezet kiválasztásakor szem előtt tartották az arányos regionális képviseltséget, továbbá az érzékeny csoportok arányos képviseltségét is, amelyekkel a szervezetek dolgoznak (nem, nemi identitás, szexuális orientáltság, rokkantság és egészségi állapot, életkor, nemzeti hovatartozás és etnikai eredet, valamint egyéb tényleges vagy feltételezett személyi sajátosság). A pályázók közül 23 szervezetet választottak ki, és mindegyik szervezetből két-két képviselő a diszkrimináció helyzeti teszteléséről tartott képzésben vett részt. A TACSO program⁵⁵ támogatásával, három képzést tartottak, Kragujevacon, Nišben és Belgrádban, amelyeken 22 civil tár-

⁵⁵ Műszaki támogatás a civil társadalmi szervezeteknek, http://www.tacso.org/Default.aspx?langTag=sr-SP-Latn&template_id=69&pageIndex=1

sadalmi szervezetből 43 képviselő vett részt. Összesen 22 szervezettel szerződést kötöttek, illetve, pénzeszközt ítétek oda nekik 130.000 dinár összegben. A szervezetek kötelesek hat hónapon belül legalább három helyzeti tesztelést elvégezni, valamint valamennyi tesztelésről jelentést tenni. Ha a tesztelés folyamán megállapítják, hogy a diszkriminációs cselekményre került sor, a szervezetek kötelesek panaszt tenni az Esélyegyenlőségi Biztosnak.

5. A Biztos munkájának média általi figyelemmel kísérése és a hátrányos megkülönböztetésről való jelentéstétel

A média érdeklődése a Biztos munkája iránt 2012-ben növekvőben volt az előző évekhez viszonyítva. Statisztikai tekintetben, a 2012. év folyamán az Esélyegyenlőségi Biztos és maga a biztos, a médiában összesen 439 alkalommal jelent meg. A nyomtatott médiában 309 újságírói cikk jelent meg (nyilatkozatok, jelentések, közlemények, kommentárok), az elektronikus médiában pedig 130 beszámoló, nyilatkozat, közlemény és tematikus tv-csomag, amelyben említik vagy idézik az esélyegyenlőségi biztost vagy valakit az Esélyegyenlőségi Biztos Szakszolgálatában foglalkoztatottak közül.

A hátrányos megkülönböztetésről való tájékoztatás kapcsán legtöbb szöveg és beszámoló az LMBT személyekről jelent meg, majd a romákról, utánuk pedig a rokkant személyekről.

Az említett kisebbségi csoportokról a nyomtatott médiában megjelent tudósítások elemzéséből kiderült, hogy a legtöbb szöveg továbbra is azokról az incidensekről jelenik meg, amelyekben a szóban forgó csoportokhoz tartozók voltak az áldozatok. Nagy mértékűek az inkorrekt terminológia, valamint a szenzacionalista tudósítás elemei, annak tényleges szándéka nélkül, hogy rámutassanak bizonyos problémára vagy feldolgozzák a témát. A legkorrektebb tudósítás a *Danas* és a *Dnevnik* lapoknak tudható be, amelyek legtöbbet tudósítanak az emberi jogok tiszteletben (nem) tartásáról és megfelelő terminológiát használva rámutatnak azokra a problémákra, amelyekkel a kisebbségi diszkriminált csoportokhoz tartozók szembesülnek. A média nagy mértékben foglalkozik a nemi egyenjogúság és a nők helyzetének, a nemzeti kisebbségek tagjainak kérdésével is, külön pedig a munkaviszony területével, amelyben a legnagyobb számú valamennyi alapon történő diszkriminációs eset van jelen. Jelentős számúak azok a szövegek is, amelyek rámutatnak a nők kedvezőtlen helyzetének okaira is és ezen probléma megoldásának módjára is.

6. Projektek

Az Esélyegyenlőségi Biztos a 2012. évben, számos tevékenységet realizált a projektumok keretében, amelyeket önállóan vagy a civil társadalmi szervezetekkel partnerségben hajtott végre.

A törvénynél több: A diszkrimináció ellenes törvényhozás és egyenlőség bemutatása és végrehajtása Szerbiában elnevezésű projektum, Az Európai Unió progressz programja.

A projektum végrehajtására a 2011. december 15-e és 2012. december 15-e közötti időszakban került sor. A projektum első komponensének keretében, amelynek célja az igazságszolgáltatásnak a diszkriminációs törvények alkalmazásában való kapacitásának növelése volt, közzétették A diszkriminációtól való bírósági polgári jogi védelem elnevezésű kiadványt, amelyet elsősorban a bírónak szántak, de mindazoknak is, akiknek szükségük van e terület ismereteire. Az igazságszolgáltatás képviselői műhelymunkán vettek részt a diszkriminációtól való polgári jogi védelem témában.

A projektum másik komponensét a média képviselőivel való munkának szentelték a diszkrimináció jelenségéről való ismeretszint bővítésén és a médiának a diszkrimináció megakadályozásában betöltött szerepéről. Terjedelmes kutatást végeztek, amelyet A média és a diszkrimináció Szerbiában címen tettek közzé. Néhány műhelymunkát is tartottunk és két tanulmányutat szerveztünk a média képviselői számára Párizsba és Rómába. Az ezen komponens keretében kézikönyvet jelentettünk meg *A média Szerbiában, a diszkriminációtól az egyenjogúságig címen*, továbbá megtartottunk egy nemzetközi konferenciát is Média és egyenjogúság elnevezéssel.

A projektum harmadik komponensét a munkaügyi törvényhozásnak a diszkrimináció ellenes jogszabályok szempontjából való elemzésének szenteltük. Kézikönyvet jelentettünk meg *Kézikönyv a munkahelyi diszkriminációval szembeni harcról*, amelyben elemeztük a nemzetközi szabványokat, a nemzeti törvényhozást és e terület bírósági gyakorlatát.

Az élő könyvtár elnevezésű projektum az Európa Tanács belgrádi irodájával való együttműködés

A projektum célja a negatív sztereotípiák és előítéletek mint a társadalomban előforduló diszkrimináció kulcsjelentőségű előidézői hatásának csökkentése⁵⁶.

⁵⁶ Az élő könyvtár innovatív metodológiát képez, amelynek célja az emberi jogok, az egyenjogúság, a rasszizmus és a xenofóbia elleni harc bemutatása. Az Élő könyvtár metodológiája sajtószerű. A könyvek élő emberek, azon társadalmi csoportokból figyelmesen kiválasztott egyének, akikről gyakran előítéletek és negatív sztereotípiák uralkodnak. A társadalomban elfoglalt pozíciójuk és bizonyos társadalmi csoporthoz való tartozásuk miatt, ezek a személyek

Hat Élő könyvtárat tartottunk (Smederevo, Pancsova, Kragujevac és három Belgrádban), a szervezetében eddig több mint 120 önkéntes vett részt, az olvasók összlétszáma pedig 2000 körül mozog. Ezen kívül, három nemzeti tréninget tartottunk az Élő könyvtárak szervezői számára (Ruma, Jagodina és Šabac), a képzésen pedig 64 személy vett részt, főként a civil társadalmi szervezetekből.

Hogy az egyenjogúság valósággá váljon, Norvég Királyság

Az Esélyegyenlőségi Biztos számára 2012. végén jóváhagyták a Hogy az egyenjogúság valósággá váljon elnevezésű projektumot. A projekttevékenységek a nemzeti kisebbségek és az LMBT populáció helyzetének Szerbiában való előmozdítására irányultak. A projektum realizálása 2013-ban kezdődött.

Egyenlő esélyek a jobb lehetőségekre – a romák erősítése a diszkriminációval szembeni harcban, Holland Királyság.

A projektumot 2012 májusától 2013 decemberéig kell realizálnia a Praksis és a Kisebbségi Regionális Központ szervezeteivel való partnerségben. A fő célok a roma populációnak az Esélyegyenlőségi Biztos szerepéről és hatásköreiről való ismeretének növelése, a diszkriminációval szembeni harc intézményes mechanizmusai, valamint a diszkrimináció aktusainak felismeréséről való képzés a Biztosnak benyújtandó panasz módjáról. A projektumot Szerbia 10 városának és községének roma településein kell realizálni.

Az Egyesült Nemzetek Szerbiai Gyermekügyi Alapjával (UNICEF) való együttműködésről szóló egyezmény a gyermekekkel szembeni diszkrimináció valamennyi formájának megelőzésére.

A 2012 szeptemberében az Egyesült Nemzetek Szerbiai Gyermekügyi Alapja és az Esélyegyenlőségi Biztos egyezményt írtak alá a többéves együttműködésről a gyermekekkel szembeni diszkrimináció valamennyi formájának megelőzéséről. Az együttműködés célja valamennyi polgár, de főként a gyermekek és a fiatalok emberi jogai tiszteletben tartásának és védelmének megszilárdítása.

Az első fázis keretében (2012 szeptembere - 2013 júniusa) a következő tevékenységeket hajtottuk végre:

- Az Esélyegyenlőségi Biztos Hivatalában foglalkoztatottak számára szervezett képzés, abból a célból, hogy előmozdítsák az analitikai munkát, a jelentéstétel módját és a stratégiai dokumentumok fejlesztését, valamint egyéb tevékenységeket, amelyek a Hivatal munkáját közelebb hozzák a gyermekekhez és a fiatalokhoz.

- Kifestő könyvet jelentettünk meg az iskoláskor előtti gyermekek számára *Mindannyian egyenlők vagyunk és együtt lehetünk címmel.*

stigmatizáltak vagy diszkriminációt élnek át.

- Brosúrát jelentettünk meg *Ne toleráld a diszkriminációt, kérjél segítséget és reagálj!* címen, amelyet a 12 – 16 éves korosztályú gyermekeknek szántunk.

- Megalakult a Fiatalok Csoportja, amely az elkövetkező időszakban együtt fog működni az Esélyegyenlőségi Biztossal. Háromnapos tréninget szerveztünk, amelyen a fiatalok megtanulták, mi a diszkrimináció, megtudták, melyek az Esélyegyenlőségi Biztos hatáskörei, mely problémákkal szembesülnek a fejlődésükben akadályozott gyermekek, a mindenki számára való oktatási jogosultságról és hasonlókról. A tréningeken részt vettek a Polgári Jogvédő fiatal tanácsosai paneljének fiataljai is.

Az Esélyegyenlőségi Biztos intézményének támogatása a diszkrimináció ellenes törvényhozás hatékony végrehajtásában, együttműködés az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programjával (UNDP)

A projektum célja a Szerb Köztársaság Esélyegyenlőségi Biztosi intézménye kapacitásának fejlesztése a tanácsadói szerep teljes mértékű érvényesítésében és a diszkriminációval szembeni harcban összehangolt törvényhozási keret biztosítása, a kapacitás kiépítése az ismeretátadás révén, valamint az összehasonlító bírósági gyakorlat elemzése és az intézményeknek a viták alternatív megoldásának, a mediáció módszerének alkalmazásában való fejlesztésének támogatása. A projektumban foglaltatik az a terv is, hogy ki kell alakítani az adatbázist a diszkrimináció eseteiről, növelni kell a foglalkoztatottaknak a tárgyak feldolgozására és stratégiai perek folytatására irányuló kapacitását, valamint a külső szakértők, illetve munkatársak bázisának kialakítását.

Az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja támogatta a Szerbiában való diszkriminációról szóló közvéleménykutatás végrehajtását, amelyet az Esélyegyenlőségi Biztos számára a Szabad Választások és Demokrácia Központja (CeSID) végzett el 2012 novemberében.

A szerbiai diszkrimináció elleni politikák végrehajtása, az Emberi és Kisebbségi Jogok Irodája - IPA 2011.

A 2010. év folyamán, a 2011. évi IPA programozási folyamatban, az akkori Emberi és Kisebbségi Jogok Minisztériuma projektjavaslatot nyújtott be, amely az Esélyegyenlőségi Biztost mint a projektum felhasználóját is bekapcsolta. Ezt a projektumot most az Emberi és Kisebbségi Jogok Irodája vezeti.

A szóban forgó IPA projektumokon való tevékenységeket 2012. derekán kezdték meg a projektumot végrehajtó konzorcium kiválasztásával.

7. Kiadói tevékenység

Az egyenjogúság, a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelem előmozdítása és bemutatása, valamint a polgároknak az intézmény munkájáról való jobb tájékozottsága céljából az Esélyegyenlőségi Biztos 2012 folyamán néhány kiadványt jelentetett meg.

Az Esélyegyenlőségi Biztos 2011. évi rendes éves jelentése, Belgrád, 2012., 108 old. (szerb és angol nyelven);

- *Collection of Selected Opinions and Recommendations of the Commissioner for Protection of Equality, Belgrád, 2012., 97 old. (angol nyelven);*
- *Kutatás: Média és diszkrimináció Szerbiában, Belgrád, 2012., 74 old.;*
- *Média Szerbiában: a diszkriminációtól az egyenjogúságig – kézikönyv az újságírók számára, Belgrád, 2012., 125 old.;*
- *Kézikönyv a munkahelyi diszkriminációval szembeni harchoz, Belgrád, 2012., 151 old.;*
- *A diszkriminációtól való bírósági polgári jogi védelem, Belgrád, 2012., 320 old.;*
- *A diszkrimináció nélküli Szerbiáért, Belgrád, 2012., 8 old.;*
- *Ne toleráld a diszkriminációt! Kérj védelmet és reagálj!, Belgrád, 2012., 24 old.;*
- *Mindannyian egyenlőek vagyunk és együtt lehetünk!, Belgrád, 2012., 24 old.;*
- *Praktikum a diszkriminációval szembeni védelemhez, Belgrád, 2012., 94 old. (szerb, angol, albán, magyar és roma nyelven);*
- *Mi a diszkrimináció és hogyan kell védekezni ellene? A praktikum egyszerű változata a diszkriminációtól való védelemhez, Belgrád, 2012., 30 old.*

Valamennyi kiadvány elektronikus formában hozzáférhető az Esélyegyenlőségi Biztos következő internetes honlapján: <http://www.ravnopravnost.gov.rs/lat/publikacije.php>.

8. A közérdekű információkhoz való szabad hozzáférésről szóló törvény szerinti kötelezettségek teljesítése

Az Esélyegyenlőségi Biztosnak biztosítania kell a hatáskörébe tartozó általános aktusokhoz, a közérdekű információkhoz és egyéb információkhoz való szabad hozzáférést, amelyek a polgárok számára lehetővé teszik a Biztos munkájának megismerését. Ebben az értelemben a Biztos biztosítja az információkhoz való szabad hozzáférést a Nemzetgyűlésről való tájékoztatás és a rendes éves jelentések útján, eljárva a közérdekű információkhoz való szabad hozzáférés iránti kérelmek szerint, a Munkáról szóló informátor közzétételével, az információknak az internetes bemutatáson való közzétételükkel, sajtókonferenciák megtartásával és egyéb alkalmas módon.

Az Esélyegyenlőségi Biztos munkájáról szóló informátort első ízben 2010. december 29-én jelentettük meg és ettől az időtől kezdve a tartalmát rendszeresen frissítjük és fejlesztjük. Az informátor hozzáférhető az Esélyegyenlőségi Biztos www.ravnopravnost.gov.rs internetes bemutatásán.

A 2012. év folyamán, az Esélyegyenlőségi Biztoshoz hét kérelmet nyújtottak be a közérdekű információkhoz való szabad hozzáférés iránt, amelyekre a törvényes határidőn belül válaszoltunk. A 2011. évhez viszonyítva, amikor összesen öt kérelem érkezett, a 2012. év nyhe növekedést mutatott. Két-két kérelmet a polgárok és szervezetek, illetve egyesületek, míg hármat a médiumok nyújtottak be.

9. Ajánlások a diszkrimináció megakadályozásához és az egyenjogúság fejlesztéséhez

A 2011. évi jelentésben, a panaszok szerinti eljárásban és az egyenjogúság érvényesítésében és védelmében jelentkező kulcsjelentőségű problémákba való betekintésben összegyűjtött adatok alapján, 21 ajánlást adtunk ki, amelyeknek végrehajtása hozzájárulna a hátrányos megkülönböztetés hatékonyabb és eredményesebb megakadályozásához és visszaszorításához.

Az elmúlt egy év alatt az ezen ajánlások legnagyobb részét nem hajtották végre, míg teljes egészében a Büntetőtörvénykönyv módosítására vonatkozó ajánlást hajtották végre, amellyel biztosítják a gyűlöletből elkövetett bűncselekmények, illetve azon tettek megfelelő szankcionálását, amelynek elkövetését a fajon, a bőrszínen, az etnikai vagy nemzeti hovatartozáson, a valláson, politikai vagy más meggyőződésen, nyelven, nemen, szexuális irányultságon, születési azonosságon, életkoron, egészségi állapoton, rokkantságon, képzettségen, társadalmi helyzeten, szociális eredeten, vagyoni helyzeten vagy valamilyen más személyes sajátosságon alapuló gyűlölet motivált. Kisebb számú ajánlás tekintetében bizonyos tevékenységeket foganatosítottak.

Figyelembe véve a korábban megfogalmazott ajánlásokat, melyeknek legnagyobb része még mindig időszerű, az elmúlt év folyamán szerzett betekintés alapján, a következő ajánlásokat adjuk:

1. Be kell fejezni A diszkriminációval szembeni harcra vonatkozó nemzeti stratégiát és megkezdeni a végrehajtását.

2. Realizálni kell a nemzeti és helyi stratégiai dokumentumokban és cselekvési tervekben megállapított intézkedéseket azon akadályok és körülmények elhárítása céljából, amelyek a megfosztott, a sebezhető és marginalizált társadalmi csoportok: romák, rokkantsággal élők, idős emberek, menekült és kitelepített személyek, a szegény és más szociálisan veszélyeztetett személyek, beleértve a szóban forgó csoportokhoz tartozó gyermekek és nők teljes mértékű egyenjogúságát akadályozzák azon feltételek megteremtésében hogy hatékonyan élvezzenek valamennyi szavatolt jogot, a közvetlen vagy közvetett diszkrimináció bármelyik megnyilvánulási formája nélkül; idejében meg kell kezdeni az új stratégiák és cselekvési tervek kidolgozását, amelyeknek tekintetében kiemeli az időszakot, amelyre azt meghozták.

3. Intézkedéseket kell foganatosítani, hogy a tantervekbe és tananyagokba integrálni tudják azokat a témákat, amelyek fejlesztik a béke, a tolerancia, a különbözőség, a nemi egyenjogúság megértése tiszteletben tartásának kultúráját és a diszkrimináció elvetését. A tananyagokból ki kell iktatni azokat a tartalmakat, amelyek támogatják a sztereotípiákat és előítéleteket és a tanárokat megfelelő képzéssel fel kell készíteni, hogy a tanulóknak fejlesszék a tolerancia szellemét és az antidiszkriminációs álláspontokat. Halogatás nélkül meg kell

hozni és biztosítani kell A diszkrimináció formáinak az oktatási és nevelési intézmények foglalkoztatottjai, tanulói és harmadik személyek általi felismerésére irányuló részletesebb kritériumokról szóló szabályzatot; elő kell készíteni és realizálni kell a roma gyerekekre vonatkozó deszegregációs tervet az iskolákban és az iskoláskor előtti intézményekben.

4. Folytatni kell a munkát a nemi perspektívának a nemzeti, a tartományi és a helyi szintű valamennyi határozatba és politikákba való integrációján, valamint a nők, főként pedig a marginalizált csoportokból való nők helyzetének javítására irányuló intézkedések végrehajtásán.

5. Össze kell hangolni a tömegtájékoztatásról szóló jogszabályokat és a diszkrimináció ellenes jogszabályokat; növelni kell a szabályozó testületeknek a média útján terjedő gyűlöletbeszéd, az erőszak, az intolerancia és a diszkriminatív álláspontok megakadályozásán való tevékenységének hatékonyságát. Biztosítani kell, hogy a közszolgálati rádióműsor-szórók és vállalatok prezentálják az egyenjogúságot, a toleranciát és a diszkrimináció ellenességet, valamint, hogy a saját tevékenységükkel aktívan hozzájáruljanak a nyilvánosság ismereteinek bővítéséhez és a kisebbségi és marginalizált társadalmi csoportok iránti sztereotípiákon és előítéleteken alapuló társadalmi és művelődési minták és szokások módosításához.

6. Meg kell tervezni és realizálni azokat az intézkedéseket, amelyek biztosítani fogják, hogy az állami szervek, a helyi önkormányzati szervek és más közhatalmi szervek összetétele a lehetséges legnagyobb mértékben megfeleljen a területük lakossága nemzeti összetételének, ami a nemzeti kisebbségi foglalkoztatottak e szervezetben való számának növelését jelenti, beleértve az iskoláztatásukat és a közhatalmi szervezetben való teendők ellátására való felkészítésüket is.

7. Biztosítani kell, hogy a közszolgálati rádióműsor-szórók hordozói olyan programokat gyártsanak és sugározzanak, amelyek a tartalmukkal lehetővé teszik a nemzeti kisebbségek és az etnikai csoportok művelődési önanazonosságának kifejezését, beleértve olyan feltételek megteremtését, hogy a programokat a saját anyanyelvükön és írásukkal kísérhessék figyelemmel.

8. Fejlesztteni kell a nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsainak kapacitáit azon szerep hatékony érvényesítésének céljából, amellyel az oktatás, a művelődés, a nemzeti kisebbségi nyelven való tájékoztatás és a nyelv és írás hivatalos használata területén rendelkeznek.

9. Ki kell alakítani és realizálni kell a munkáltatóknak szánt képzési programokat, amelyek segíteni fognak, hogy fejlesszék és alkalmazzák az egyenlő lehetőségek elvének bevezetésére irányuló mechanizmusokat és a diszkrimináció ellenességet a munka és a foglalkoztatás területén, a közvetlen és közvetett diszkrimináció valamennyi formájának megakadályozását és a munkakörnyezetben a sokféleség irányítását; fejleszteni kell a munkaügyi felügyelőknek a munkahe-

lyen és a munkával kapcsolatban jelentkező diszkrimináció megakadályozásán való tevékenységét.

10. Biztosítani kell az oktatásról, a foglalkoztatásról és a professzionális rehabilitációról szóló törvényi jogszabályok hatékony végrehajtását a rokkant személyek esetében és munkálkodni kell a létesítmények megközelítését, a szállítást, az információhoz való hozzájutást, a kommunikációt és egyéb közszolgáltatásokat megnehezítő akadályok elhárításán.

11. Fejleszteni kell a rendőrségi hivatalnokok ismereteit és képességeit a hatékonyabb reagálás céljából a nemzeti, faji és vallási gyűlölet és türelmetlenség kiváltásának eseteiben, az egyenjogúság megsértésének, a faji diszkrimináció és más alapokon történő diszkrimináció, valamint a gyűlölettel motivált más tettek eseteiben.

12. Folytatni kell a munkát a bírók, az ügyészek és az ügyvédek képzésén a diszkriminációtól való polgári jogi, büntetőjogi és szabálysértési jogi védelem területén.

13. Össze kell hangolni azokat a jogszabályokat, amelyek szabályozzák a nem hagyományos vallásközösségek bejegyzésének feltételeit és eljárását az egyházak és egyházközösségek egyenjogúságáról szóló hazai, európai és nemzetközi szabványokkal, hogy megakadályozzuk ezen vallásközösségekkel és a hívóikkal szembeni közvetlen diszkriminációt.

14. El kell fogadni Az ingyenes jogsegélyszolgálatról szóló törvényt, hogy a diszkrimináció áldozatainak hatékony hozzáférést biztosítsunk az igazsághoz.

15. Megfelelő üzleti teret kell biztosítani, amely kielégíti a Biztos szakszolgálatának szükségleteit és támogatni kell a Biztos regionális irodáinak megnyitását.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

341.231.14(497.11)"2012"(047.1)
343.85:343.412(497.11)"2012"(047.1)

ESÉLYEGYENLŐSÉGI biztos 2012. évi rövidített
jelentés / [szerkesztő Nevena Petrušić].- Belgrád :
Esélyegyenlőség Biztos, 2013 (Belgrád : Klik Tim).
- 69 str. : graf. prikazi, tabelle ; 24 cm

Izv. stv. nasl.: Скраћени годишњи извештај
Повереника за заштиту равноправности за
2012. годину. - Тираž 200. - Str. 7: Bevezető /
Nevena Petrušić. - Napomene i bibliografske reference
uz tekst.

ISBN 978-86-88851-17-6

а) Људска права - Међународна заштита - Србија - 2012
- Извештаји б) Дискриминација - Спречавање - Србија
- 2012 - Извештаји
COBISS.SR-ID 202772492

Мађарски језик

